

۲۸.۲۰۰۶

گلاب میں منصور

(شاعری)

رضاشاہ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کلا میں منصور

رضاشاہ

روزانہ بلڈنگ ریلوے روڈ گجرات

Ph: +92-53-2118711, 3536018

Fax: +92-53-3523334

روزانہ پبلشرز

سبھے حق راکھویں

84038

ناں کتاب: ..... کلا میں منصور

شاعر: ..... رضاشاہ

پہلی وار: 2011ء

گنتی: ..... پنج سو

پرٹرز: ..... روزن پرنٹرز

قیمت: ..... 200 روپے

کیلی گرافی: ..... قمر شہزاد

ٹائٹل: ..... فرقان احمد

دلوں: ..... ورلڈ پنجابی فورم

Roazan
Publishers

ROZAN BUILDING RAILWAY ROAD, GUJRAT, PAKISTAN

Ph: +92 53 3536018, 2118711 Cell: 0300 9625108

www.apnarozan.com, e.mail: dailyrozan@hotmail.com, dailyrozan@gmail.com

چڑھاوا

اپنے والد

سید باقر حسین شاہ

دے ناں

جہاں مینوں ظلم دے خلاف ڈٹ جانا

تے دیانتداری سکھائی

ترتیب

8	اپنے دلوں..... رضاشاہ	1
10	قتل گاہوں سے چن کر ہمارے علم..... ریاض مفتی	2
12	انقلاب دی گونج..... خالد ہمایوں	3
13	رضاشاہ میرالنگوٹیا..... رشید احمد قیصر	4
14	من اپنا پنڈ پیارا اے..... ڈاکٹر وسیم گردیزی	5
16	اک ہوز گھالنادی سوچنا..... پروفیسر (ڈاکٹر) ناصر رانا	6
18	اسی تاریخ لکھنے آں	7
20	من جنگاں توں نفرت سی	8
23	پشلیاں وی عیداں تے	9
26	بابا گاماں تے چور	10
29	دھرو	11
31	ونڈ	12
33	کیہ کیہ ویلے	13
37	دچھوڑا	14
41	دومو نہی سہنی	15
43	غزل	16
45	غزل	17
47	غزل	18
49	غزل	19
51	غزل	20
53	نانصافی تا انصافی	21
56	غزل	22
58	غزل	23

60	غزل	24
62	غزل	25
64	ڈھل دی رات دارا ہی	26
65	غزل	27
67	کچھ وی نہیں	28
68	ٹیارے کھول تلی	29
70	باندر تے قلندر	30
71	عیداں آیاں	31
72	غزل	32
75	غزل	33
77	غزل	34
79	غزل	35
81	انج ہوندا جے	36
82	فر آؤنا پشلے سال وانگوں	37
83	جند دکھاں والی پھاہی وچ پھاتی وی جے ہووے	38
85	غزل	39
87	صاحب صدر	40
88	زندہ پاکستان رہوے دا	41
91	غزل	42
93	غزل	43
95	غزل	44
97	مین منظور نہیں	45
99	تیرے ساڈے کائیں دے رشتے نہیں	46
103	اسی ٹانگے جتے گھوڑے جی	47
105	ماہو دے کداوہ گلاں رہیاں	48
106	چار سوویہہ	49

107	کدوں	50
108	میرا وطن	51
109	خوشبودی پھانسی	52
110	کوئی نہیں نبھتی	53
112	بھن پنجالیاں	54
113	میرے ٹھکاناں مال مقابلے	55
114	نامنظور	56
115	من اپنا پنڈ پیارا اے	57
118	کلا میں منصور	58
120	یاداں تے اڈیکاں	59
123	دینہہ دیہاڑے توں ڈاکوا آجانا ایں	60
124	کن کھول کے سن لوؤ	61
125	ہن اُنج نہیں ہونا	62
127	مائے	63
128	ٹھگو چورو	64
129	زریلی سہنی	65
130	باغی جذبے	66
132	پہلی برسی	67
134	غزل	68
135	غزل	69
136	درندے	70
137	مرداں وانگوں	71
138	میرا نکا جیہا آہلنا ناں نہیں	72
139	ادھی رات	73
140	ظالم جتھے دار جے سن	74
142	ابھاگت	75

143	سرور تہی	76
145	ساڈے عتہن نی ہو گئے	77
146	اقبال شاہد دے ناں	78
148	غزل	79
149	غزل	80
150	ادھ کچدی نظم	81
151	گھو گھو بولیے	82
152	غزل	83
153	ہون کسے دا ہون نہیں ہوندا	84
154	غزل	85
155	اک دہتی خواہش	86
156	پُرا (حمداقبال دے ناں)	87
158	جنے پڑاں دے سہا پدے نہیں	88
159	اڑیے	89
160	توں میرے مال دھو کہ کیتا	90
161	دومو نہی سہنی	91
163	ارج فیر بغاوت کھٹے دی	92
166	مہر	93
167	باگاں دے وچ پھائیاں لائیاں	94
168	بچو اکوئل دا	95
169	تلی دھریوے	96
170	غزل	97
172	غزل	98
175	غزل	99
176	غزل	100

اپنے ولوں

غماں دیاں کالیاں راتاں سون دے، وچھوڑے والے دن ڈنگ ٹپاؤ
 یاراں دا اپنے بُرے بھیرے دیہاڑے ٹپا کے تے کنڈ کر جانا، کامیاں مجبوران مچتے
 دکھیاں دیاں ہاواں دھرتی دی محبت، اقبال شاہد تے ریاض مفتی میرے کولوں شاعری
 کروائی۔

عطاء الحق قاسمی، عزیز احمد، سیف الرحمن سیفی، ایوب
 خاور، رشید قیصر، احمد نصیر، افتخار نسیم افتی، فاطمہ غزل، رؤف ایاز، انیس احمد، طاہر
 نوید، شازیہ نورین، طاہرہ رباب، امتیاز گلینوی، احسان شاہد، ذکاء اللہ سندے
 میرا حوصلہ ودھایا۔

میرے واسطے روایتی پنجابی ادب دا بوہا میری ماں جی نے کھولیا۔ جہاں
 نوں میں اکھ کھولی تے پنجابی دے منے پرمنے تے وڈے شاعراں دیاں کتاباں
 پڑھیاں ویکھیا۔

میرے وچ انقلابی رنگ دی بنیاد فیض، جالب، فراز، ساحر دی شاعری تے
 میرے وڈے بھرا فخر الزمان شاہ نے رکھی۔ جیہڑے 1970ء وچ اک نویں انقلابی

جماعت دے حامی اک بڑی وڈی انقلابی شخصیت دے من اے سن۔ ظلم توں نفرت
، سچائی نال محبت میں اپنے والد سید باقر حسین شاہ صاحب کولوں سکھی۔

بچ دریاواں دی دھرتی نال عشق میری مٹی وچ شامل اے۔ پاکستان نال

محبت میرا ایمان اے۔

کھیں لکھدے تے سوہنے مکھڑے مینوں اپنے ول کھچدے رہے تے
میں ترہیا تھلاں دا پینڈا کردار ہیا۔ جیون انج تڑندیاں لکھدار ہیا۔ جیویں کسے تھر
وچ کوئی ترہیا پانی دی ڈھنڈالی وچ تھک ٹٹ کے بے وس ہو جاندا اے۔ زندگی
زریلے ابلدے جام دے وانگوں لگی۔ جیہڑا رگ رگ وچ زہرتے اگ بھر چھڑدا
اے۔

پر دسیاں دے دکھ میرے اپنے دکھ نہیں، کدی کدی اوہ ای دکھ اکھراں
دی گروتی پا کے شعر بن جاندا ہے نین۔ میری شاعری سچ تہانوں میرے وین، میرے
ہاڑے تے میرے لکڑے وی ضرور لہمن دے۔

رضا شاہ

رضا الحق سید (اٹلی) Syed Razaulhaq

00390298240968

00393281324767

E-mail: raza.syed@alice.it

قتل گاہوں سے چن کر ہمارے قلم.....

امام انقلاب علامہ شاہ احمد نورانیؒ داکیراں والے دے شاہانے دے گھر
آون جاون لگار ہنداسی۔ اوہناں دی اک غیر سیاسی تحریک (اے۔ ٹی۔ آئی) دارضا
شاہ وی کارکن سی تے اوس حوالے نال ایہہ اک شعلہ بیان مقرر ضرور آ۔ فخر زماں شاہ
نے پی پی پی جائن کیتی تے اسلام اساڈا دین تے سوشلزم ساڈی معیشت نے رضا شاہ
دے ذہن وچ اک ہوو جگ چھیڑی تے ایہہ شاعر بن گیا۔

پنجابی مزاحمتی شاعری وچ شریفی کنجاہی دی جگراتے، درشن سنگھ آوارہ دی
بغاوت تے فیض احمد فیض دی رات دا اک نماں ہتھ اے۔ شریف صاحب دا
احتجاج نرم، مٹھاتے ٹکوراں کرن والا اے۔ حبیب جالب دا احتجاج، بلند بانگ، گرم
تے بغاوت والا اے۔ رضا شاہ نے ایٹاں دوہاں نوں اکٹھا کر کے ”ٹھے دامربہ“ بنا دتا
اے۔ جیہڑا اذائقہ وچ تے مٹھاتے نرم پرتا شیر دے لحاظ نال گرم، کوڑا تے باغی اے۔
فیض صاحب نے سیاست نوں عشق دا تڑکا لایا تے دونویں کامیاب عشق
کیجے۔ رضا شاہ نے ایہہ گر فیض صاحب توں لیا۔ تے دیواتوں دیو ابالیا۔ پنجاب وچ
اک پانی دی سانجھ پرانی اے۔ ساحروالی گل مینوں نہیں چچی اوہ تے سوڈو شو شلسٹ
تے نرا پراپوگنڈا سٹ اے، پر رضا شاہ تے سدھی سٹ مارن آلا اے۔ ضیاء شاہی نوں
اگر ظلمت، جبر تے کوڑیاں دا نظام تے کنگر وکورت کہندائے۔

پنجاب دے سوہنے ملوک پنڈے تے طبقاتی نظام تے جاگیرداری سماج
 دے رِس دے ناسور رضا شاہ نوں گھروں نکلن تے مجبور کیتا تے نال ای بغاوت تے
 آمادہ کیتا۔ جس نوں اوہنے سوہنی طراں نبھایا اے۔ میرے نزدیک رضا شاہ دی
A Poetic Expression of Realistic vision شاعری
 اے۔

پنجاب وچ لیری چون تے ہالی واہ لین دارواج عام اے۔ ایس واسطے میں
 وچولاں میں بندائسی رضا شاہ نوں پڑھ کے خود فیصلہ کر لوؤ، ہاں ایناں ضرور آکھاں دا
 منصور کدی وی کلا نہیں رہیا (بھاویں نظریں کلا آوے) اوہدی دارا اوہدے نال رہی
 اے۔ رضا شاہ توں بعد اقبال شاہد وڑانچ تے سید طاہر نوید ایہہ ای جھنڈا چک کے
 اوہدے پیراں تے پیردھری آوندے نیں۔ ایس لئی اوہ کلا نہیں۔ خالصہ کلا وی سوا لکھ
 دے برابر ہندائے۔ ایہہ تے سیداے۔

ریاض مفتی

گجرات لاء کالج، گجرات

انقلاب دی گونج

خورے کسے ہو ری دے نیڑے ”کلا میں منصور“ وچ شاعرانہ تعالیٰ ہووے پر میں
 لہووں تعالیٰ نہیں حقیقت سمجھنا واں۔ رضاشاہ دی شاعری وچ انقلاب دی گونج اے، اوہ
 گونج جیڑی جے جمائے استحصالی نظام نوں جڑوں ہلا دیندی اے، استحصالیوں دت متھے
 اُتے مُردھکالے آؤندی اے۔ مظلوماں ماہتراں دے دلاں وچ چنگے ویلے آؤن دی آس
 دا دیوا بالدی اے۔ رضاشاہ دا لہجہ عوامی تے دردمندانہ اے۔ اوہنے حق سچ دی حمایت دا
 اعلان کیتا اے تے ایہدے وچ شک دی کوئی گنجائش نہیں۔ اوہدی انقلابی لے یقیناً دلاں
 دی دنیا نوں زیر زبر کرے گی۔ میں اجہی جاگرتی پیدا کرن والے فن پارے دا گھلے دل نال
 استقبال کرنا واں!

خالد ہمایوں

شعبہ پنجابی، پنجاب یونیورسٹی

لاہور

رضاشاہ میرالنگوٹیا

سید رضا الحق میرالنگوٹیا اے۔ جویں کہندے نیں۔ ”گنگا سے جو پھسلا پ کوثر سے نکلا“ ایہہ بی ایڈ کردیاں کردیاں اٹلی جا پڑیا۔ اتھے رہند اتے پنجابی ادب نوں اک ہور انور مسعود کدوں دا مل گیا ہندا۔ سچے تے سچے لہجے دا ایہہ نویکلا شاعر بچپن توں ای وکھری دکھ دا انسان سی۔ ظلم تے جبر دے خلاف، مظلوماں تے کمزوراں دا حمایتی، اپنے پنڈ تے دھرتی نال پیار کرن والا۔ ”مین اپنا پنڈ پیارا اے، مین جنگاں توں نفرت سی، اسی تاریخ لکھنے آں“ اس دیاں شاہکار نظماں نیں۔ اوہ لکار لکار کے آکھدا اے۔ ”میرے ٹھگاں نال مقابلے، میری چوراں دے نال جنگ، میرے چکھے بھجن سولیاں، مین اگوں تیر تفنگ“ چھوٹے ہندیاں پنڈ (کیرا نوالہ) دے کھالاں دے کنڈیاں تے بہہ کے نظماں کہن والے تن بلی (سید رضا الحق، اقبال شاہد، رشید احمد قیصر) اک دن صاحب کتاب ہو جان گے، کدے سوچیا وی نہیں سی۔ سچ ایہہ وے کہ مینوں ایہہ پنجابی کلام زیادہ پسندا اے۔

رشید احمد قیصر

من اپنا پنڈ پیارا لے

منصور نے صدیاں پہلاں سچ بولن تے اپنے بولے سچ تے پہرہ دین دی اجیہی ریت پائی کہ او سچ دا استعارہ بن کھلوتا۔ اجو کے جھوٹے تے منافقت بھرے جکت و سچ جے کوئی منصور وانگ کوئی سچی گل کردا لے تے دل و چوں اوہدے سدا سلامت رہن دیاں دعاواں نکلدیاں نہیں تاں جے سچ باقی رہے تے جھوٹھ دی کالی چادر سچ دے چائن نوں کدھرے اپنے کلاوے و سچ نہ لے لوئے۔

”پنجاب پنجابی تے پنجابیت“ دا نعرہ اجو کے پنجاب و سچ اپنی پچھان بھلدا جا رہیا لے تے ہر کھ والی گل ایہہ لے کہ پنجابیاں نوں ایس دے مرن دا دکھ وی کوئی نہیں۔ اوہ تے اپنی پچھان دی تھاں بیگاتیاں پچھاناں نوں گل لا کے تھاپڑ رہے نیں۔ ایہہ نعرہ جے ابے کدھرے جیوندا لے تے اوہناں پنجابیاں دے دلاں و سچ جیہڑے اپنا بال پن پنجاب و سچ گزار کے پردیاں دے دھکے کھان نکلے۔ اوہ بھاویں پردیسیں و سدے نیں پر دل اوہناں دا ہر پل اپنے پنجاب لئی دھڑکدا تے تڑفدا لے۔ اوہناں اپنے دل اندر پنجاب تے پنجاب دا پیار سا نبھ سا نبھ کے رکھیا لے۔

رضاشاہ ہوریں وی انج دے ای اک پنجابی پیارے نیں جیہناں دے من اندر پردیسیں و سچ وی پنجاب جیوندا جا گدا تے ہسد او سدا لے۔ اوہناں نوں اپنے پنجابی ہون دانہ صرف بھرواں احساس اے سگوں اوہ پنجاب نوں تاریخی حوالے نال وی جاندے

نیں تے اجو کے پنجاب تے پنجابیاں نال ہو رہے دھرتوں چنگی طراں جانوئیں۔ پنجاب نال ایس گوڑھے پیار نے ای اوہناں نوں شاعری کرن تے مجبور کیتا تے اوہناں اپنی ماں بولی دی لُج ”کلا میں منصور“ لکھ کے پالی۔ اوہناں دی شاعری پڑھ کے کدھرے وی ایہہ احساس نہیں ہوندا کہ اوہ پنجابی شاعری دے پڑوچ نوں نہیں سگوں اوہناں دی شاعری اک پکے پیڑھے تے نگر شاعر دی دس پاندی اے۔ اوہ پنجابیاں نوں مٹھیاں لوریاں سنا کے سواندے نہیں سگوں دلیری تے محنت نال اج دے پنجابی نوں درپیش مسئلیاں دی دس وی پاندے نہیں، پرانے پنجاب دیاں ریتاں روایتاں، پیار محبت، بھائی چارے نال جانوں وی کراندے نہیں تے اپنے بچاؤ لئی دلیرانہ اپاوی دسدے نہیں۔ اوہناں شاعری دے اظہار لئی نظم تے غزل نوں چُڈیا۔ نکلیاں تے لسیاں نظماں ایس کتاب دا ہندگار نہیں۔ لسیاں نظماں دی روانی تے پڑھن والے نوں سوہنے اکھراں دے ویہن وچ روڑھ کے لے جاندی اے تے نکلیاں نظماں پڑھن والے نوں سوچن تے مجبور کر دیندیاں نہیں۔ رضاشاہ دیاں غزلاں دا وی جواب نہیں۔ سوہنی ٹھیٹھ پنجابی غزل دا مہاندر اوہناں دیاں غزلاں وچ صاف ویکھیا جاسکدا اے۔ اخیر تے ایہہ ای آکھاں گا کہ جتا پیار رضاشاہ نوں اپنے پنڈ نال جے ہر پنجابی اپنے پنڈ نال اینا ای پیار کرے تے اوہدا اظہار وی رضاشاہ ورگے پیار نال کرے تے پنجاب نوں تے خیراں نہیں۔

ڈاکٹر وسیم گردیزی صدر شعبہ پنجابی

گورنمنٹ زمیندار پوسٹ گریجویٹ کالج گجرات

اک ہور گھالناوی سوچنا

نویں پنجابی نظم نے پچھلی کوئی پون صدی وچ اپنے لئی اگھڑیاں راہواں بنائیاں نیں۔ شریف کنجاہی، امرتا پریتم، عارف عبدالستین، منیر نیازی، الطاف قریشی تے باقی صدیقی ورگے نامور شاعراں نے ایسے صنف نوں سوہنیاں راہواں اُتے ٹوریاں۔ انج ای غزل دے میدان وچ پیر فضل گجراتی، غلام یعقوب انور، فقیر محمد فقیر، رشید انور، رؤف شیخ، سلیم کاشر، اکرام مجید تے کجھ دوجے شاعراں نے نہ صرف اپنے آپ نوں منوایا سگوں غزل دی صنف نوں اوس تھاویں اڑایا جتھے اوہ ایسے صنف نوں دوجیاں زباناں دی شاعری دے سامنے کھلہارن وچ کامیاب ہوئے۔ ایہناں نظم تے غزل دے موہریاں دی پیروی وچ سینکڑیاں قلم کاراں نے قدم چکے تے اپنے اپنے طور اُتے نویں خیال، نویں اسلوب تے نویاں زمیناں دی تلاش کیتی۔ ایسے لہے اُتے ٹردیاں رضا شاہ نے اپنی رضاناں مکھ رکھ دیاں کلا میں منصور دے سرناویں نال اپنی نظم تے غزل پر دھنہاراں دے سامنے رکھی اے۔ ایسے کتاب دے انتساب توں ای ایہدے مہاژ دا اندازہ ہو جاندا اے جہدے وچ اوہ ایہہ کتاب اپنے باپ دے نال کردیاں آکھدے نیں: جہناں مینوں ظلم دے خلاف

ڈٹ جانا تے دیانتداری سکھائی۔ کتاب داسرناواں وی ایسے ڈٹ جان دی دس پاؤندا
 اے۔ شاعر ایس کتاب وچ ناں تے انتساب دی حدتیک ای نہیں، اپنے
 اسلوب، اندازِ بیاں، لفظاں دی ورتوں، گرامر دے استعمال تے عروض و جہوں وی اپنے من
 دی دس اُتے ای چلدا دکھالی دیندا اے۔ رضاشاہ نے اپنے آل دوالے وچوں اوہناں
 معاملیاں نوں اپنی شاعری دا موضوع بنایا اے جہڑے اوہناں دی اپنی
 دھرتی، وسوں، مقامیت تے ہجرت وچ عام بندے نال واپردیاں ویکھیاں نیں۔ کلا میں
 منصور دے شاعر نے اک گھالنا تے ایس شاعری وچ دکھائی اے تے اک گھالنا جے
 اوہناں نوں لوڑیدی اے جہدے لئی اوہناں جگیاں تیک علم تے ادب وچ اپنی ہوند ثابت
 کرنی اے۔

پروفیسر (ڈاکٹر) ناصر رانا

اسی تاریخ لکھنے آں

اسی دھوناں توں پھڑنے آں ایہناں ظل الہیاں نوں
 اسی ظلماں توں ڈکنے آں ایہناں ظالم قصایاں نوں
 اسی تاریخ لکھنے آں.....

ساڈی تان تے لے تے زمانے رقص کردے نہیں
 ساڈے حرف تے اکھر پوتر شبید بن دے نہیں
 اسی تاریخ لکھنے آں.....

اسی ٹھوکر تے رکھنے آں ایہناں تاجاں دے بھکیاں نوں
 اسی دھتکار چھڑنے آں ایہناں دُنیا دے کتیاں نوں
 اسی تاریخ لکھنے آں.....

اساڈی مشک پاٹے تے ہزاراں عکم بن جاون
 اساڈے ہتھ کٹیون تے ہزاراں قلم بن جاون
 اسی تاریخ لکھنے آں.....

اساڈے سیس میں نیندے کسے جگجیت دے اگے
 اسی سجدے میں کر دے کسے رنجیت دے اگے
 اسی تاریخ لکھنے آں.....

اساڈے صبر دی ہیبت توں آمر تھر تھرانڈے نیں
 اساڈی قبر دی ہیبت توں آمر تھر تھرانڈے نیں
 اسی تاریخ لکھنے آں.....

————— ❦ —————

مِنِ جَنگاں توں نفرت سی

میں منزل تے پہنچن لئی کئیں گرداب ویکھے سن

میں سُنکھاں تے نِشیاں دے ہزاراں خواب ویکھے سن

مِنِ جَنگاں توں نفرت سی.....

میں مَھلاں بہاراں تے چمن دے گیت لکھدا ساں

میں اِنج دا لکھاری ساں امن دے گیت لکھدا ساں

مِنِ جَنگاں توں نفرت سی.....

مری مٹی سچ چاہتاں دے کئی سیلاب وگدے سن

مری ہر رات دے اندر وفا دے دیپ جگدے سن

مِنِ جَنگاں توں نفرت سی.....

میں ونبھلی و جاندا ساں تے نیلے جھوم جانداے سن
 میں بجنی بلاندا ساں تے نیلے جھوم جانداے سن
 من جنگاں توں نفرت سی.....

طاقاں دے وی کھڑکن تے مرادل ڈول جاندا سی
 کبوتر دے وی پھڑکن تے مرادل ڈول جاندا سی
 من جنگاں توں نفرت سی.....

توڑے دار نالاں تے پٹاساں توں وی ڈرداساں
 آتش گیر پھلجھڑیاں شوکاٹاں توں وی ڈرداساں
 من جنگاں توں نفرت سی.....

فراک واشنی رُتے ظلم دی رات آ نتھی
 بروداں تے مزایلاں دی کوئی برسات آ نتھی
 من جنگاں توں نفرت سی.....

چوروچور لاشاں دے ہزاراں کہار سجے سن
 پتیمیاں تے معذوراں دے کئی بازار سجے سن
 من جنگاں توں نفرت سی.....

میں وڈیاں دی پگ لے کے بغاوت دے علم سیتے

جگر دے خون وچ ڈوبے بغاوت دے علم سیتے

من جنگاں توں نفرت سی.....

میری زرخیز مٹی وچ برودی فصل اُگدی اے

کھیتاں تے پہاڑاں تے قضا اے رقص کردی اے

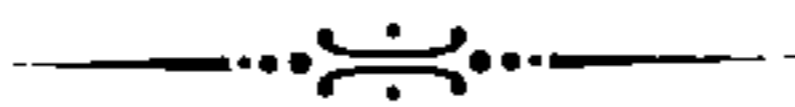
من جنگاں توں نفرت سی.....

————— ❦ —————

84038

پشلیاں وی عیداں تے

پشلیاں وی عیداں تے اس طراں ای ہو یا سی
 پشلیاں وی عیداں تے کوئی غریب رو یا سی
 پشلیاں وی عیداں تے ترلیاں دے تانے سن
 پشلیاں وی عیداں تے بال ^{بھکھن} بھانے سن
 پشلیاں وی عیداں تے میں شہناز لڑ دے رہے
 پشلیاں وی عیداں تے قرض قرض پھڑ دے رہے
 پشلیاں وی عیداں تے مرنیاں دے راولے سن
 پشلیاں وی عیداں تے دھرنیاں دے راولے سن
 پشلیاں وی عیداں تے کوئی ضیاء بہادر سی
 پشلیاں وی عیداں تے کرفیو دا آڈر سی
 انج ای بے سواد سی پشلیاں وی عیداں تے
 کد کوئی آزادی سی پشلیاں وی عیداں تے

اک اک ساہ لئی مٹل بھرے نیں تاں جیوے آں
 جیون لئی. وی یدھ لڑے نیں تاں جیوے آں
 چیتر دی رت ساہواں دے وچ پنگرے جذبے
 سدھراں دے سنگ مار چھڑے نیں تاں جیوے آں

☆☆☆

بربادیاں	دے	نوحے	نیں
تاریکیاں	دے	رونے	نیں
سفر	وئی	غضب	اے
راہنما	وئی	وونے	نیں

☆☆☆

چور اچکے ڈاکو اتھے بہرتے تاج سجانڈے رہے
 ایس نگر دے وچ مسیحا سولی تے چڑھ جانڈے رہے

☆☆☆

ٹھگ	چور	ظالم	دغا	باز	نالے
خون	چوسدا	راہشک	میں	راہن	دیناں
بکھے	شاہ	جی	تیرے	پنجاب	اندر
اساں	کوئی	منافق	میں	راہن	دیناں

—————

کل وی شمع محفل وی
تقدیس لبادہ پاکے تے
مونہہ تے خول چڑھا کے تے
اپنا بزنس کر رہی اے

بابا گاماں تے چور

اودوں حالی جور ساڈا نکا سارا ہوندا سی
 گولی پلا کھیڈ داتے ائی ٹلا کھیڈ دا
 ٹاہلی آلے ڈیرے اُتے اودوں ساڈی بہک سی
 چا چامیرا گوریاں دی فوج وچ ٹیک سی
 ساڈے کول مجھ سی
 گل اوہدی دساں کی
 شاہ کالا رنگ اوہدا
 کڈھے پیر سنگھ اوہدے
 بڑے سوہنے لنگ اوہدے
 پیراں توڑی پوشلی
 پچھوں اوہچر یڑی سی
 مونہہ سی لمو ترا
 بڑی اوہدی دھم سی
 بڑا اوہدا گھو کرا
 کٹی جھڈ میلینی

میں ویں اوہدوں لمب ساں
 کوڈی شوڈی کھیڈنی
 ڈنڈ ڈنڈ کڈھنے
 کوہ کوہ بھجناں
 رانجھیاں دے جیرے نال اوہوں میراویسی
 میرے کول اوہوں وی بڑی چنگی ٹیری
 اک راتی انج ہو یا چور چار آگے
 کتا اوڈوں بھونکیا اکھ میری کھل گئی
 ایویں پیا جھوٹ ماراں جئے اوہ وی چنگے سن
 کجھ کول بلماں تے کجھ کول ڈنڈے سن
 منجی توں میں اٹھیا
 ڈانگ چھوی نپ لئی
 اک واری ڈریا
 فیر میں سوچیا
 جو کجھ لکھیا اے کیہڑا اوہوں ٹالدا
 زویں توں دھرک لے کے گھوڑی تے میں چڑھیا

پہلے نون میں گلے دے اتوں جا پھڑیا

دو بے نون میں ڈانگ ماری

موراں تے ٹکا کے

تیجانس و گیا اکوسٹ کھا کے

چوتھڑے نیں پتہ نیں کتھے تھم ماری

دو جا فیر آؤندیاں نون میں وی چھوی چاہڑی

ایتنے چ گتا ساڈا جا گیا

بولی دا کتورالے کے

نکا سارا پالیا

شیراں نالوں مگڑا

سوراں دا شکار کرے

اک دی تے لت گتے منہ وچ پالی

رولاھنوا لاسن کے تے بندے لوکوں آگئے

چور پرہاں نس گئے

تارڑاں دی بنتی بنتی پے کے

ہینہ

دھرو

کوئی جے تیرا آپنا ہووے
 تیرے رنگ وچ رنگیا ہووے
 توں اوہ سچے رب دے کولوں
 منتاں من کے منگیا ہووے
 دل دی ڈبی رکھیا ہووی
 ہوٹھاں دے نل لایا ہووی
 ویٹھے وڑدا تکیا ہووی
 تکیاں اُتے چایا ہووی
 مندا اوہدا سن کے تے
 توں حدوں ودھ کے پئی ہوویں

ہسد اجدوی تکیا ہووی
 اڑیے چھم چھم نچی ہوویں
 ظالم دنیا داراں ہتھوں جدوی اوہری ہوئی ہوویں
 اوہدی ہک تے سرنوں رکھ کے ساری راتی روئی ہوویں
 جیٹھی، ہاڑی ڈھپاں دے وچ، کئی کئی پاہر کھلوتی ہوویں
 اوہدے اک اک درشن دے لئی پہاں بھار کھلوتی ہوویں،
 اوہد اسد املیا ہووی و لگن ٹپ کے ٹرگئی ہوویں
 اوہدا آکھاسٹیا ہووی جگ تھوں بھپ کے ٹرگئی ہوویں
 فراک ہسدی وسدی رتے رونق لے جائیں بیلے دی
 اُن ظلم دی چکی دے کے ڈولی پے جائیں کھیڑے دی

ونڈ

بیریا او بیریا
 اسی تسی اک ساں
 تے اک ساڈا کہاری
 بو ہے نال بوہاسی
 تے بوہتا سارا پیاری
 جھبے اُ لے کھالاں دے
 نغال ساڈے ساچے سن
 میرے اُ لے رُکھاں دے وی
 ڈال ساڈے ساچے سن
 کہے اوہ ہنیر جھلے اسی تسی راہ بھلے
 تساں چھوی نپ لئی تے اساں ڈانگ چک لئی
 دھیاں تے دھیانیاں دے سراں توں دوپے لٹھے
 لوڈیاں تے رانیاں دے سراں توں دوپے لٹھے

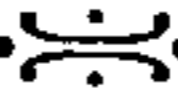
چوریاں دے تھاں جویں لہو دے بھری گئے
 رانجھیاں دے سدھراں دے چھیڑای کوہی گئے
 قاتلاں تے خونیاں نے قاتلاں دی حد کیتی
 عزتاں دے ڈاکواں نے ظلماں دی حد کیتی
 راوی تے جھناں دیاں پانیاں نے وین کیتے
 گدے وچ روپ دیاں رانیاں نے وین کیتے
 گڑیاں دے سوہڑ جویں امبراں توں لہہ پئے
 نکے نکے آہنے وی رکھاں اتوں ڈہہ پئے
 واء سی کرو دھدی جو سبھ کجھ مار گئی
 دھرتی پنجاب دی تے پوٹ پوٹ ہار گئی

کیہ کیہ ویلے

جیٹھوی دھپے پیراں توں ولہنے
 اسماں ولہ پڈھگے اسماں کیتی واہڈی
 پوہی راتی کالے ہنیرے
 اسماں لائے پانی اسی بیٹھے گا دھی
 سونے دی بارش گڑھاں وچ رہنا
 جسے نوں گھٹناں گھٹھاں وچ بہناں
 سونے دی بارش نال پٹھو ڈھینے
 ڈنگراں دے مُرد مُرد پدے تڑینے
 کھیں کھیں دیہاڑے تے پنڈای ناں آوٹنا

کھو بھاتے چکڑے تے تلکن دا ہونا
 سویرے گڑھاں وچوں مالانوں کڈھناں
 دھاواں نوں کڈھ کے تے پٹھیاں نوں وڈھناں
 پٹھوی وڈھنے تے گتر سوی کرنے
 ڈنگر چوٹا کے نوہانے نوں کھڑنے
 دوپہراں نوں لوکوں بھتہ جے اونا
 گڈھے تے چٹنی ٹاپاں تے روٹا
 بھوجو ڈھونے تے کنڈاں نے لڑنا
 پنیری جے پٹنی تے جوکاں نے لڑناں
 چکڑاں ج کھیناں تے کھب کھب کے لانی
 روزاناں ایں سکناں موچی واپانی
 جتساں تے بھکھاں ہنیرے لنگھائے
 بھریوے بھڑولے تے ڈاکو چائے
 تھانے دے ٹاوتناں چا بھنڈیاں پولیاں
 جو ہویاں کمایاں اوہ اوہدے چالایاں
 رساں رواجوں لئی کجھ وی تاں پچیا

دھیاں دے اجاں لئی کجھ وی ناں بچیا
 مقدر وی ماڑے تے قسمت وی ماٹھی
 ظلماں نے پائی سی موراں تے کاٹھی
 سدھراں دے مہل اُسارے وی جھڈے
 روو کے سفن کھلارے وی جھڈے

بربادیاں دے نوحہ نہیں
 تاریکیاں دے رونے نہیں
 سفر وی غضب وا اے
 رہنما وی ووئے نہیں

☆☆☆

ڈر گے آن حالات دے کولوں
 ظلم دی قاتل رات دے کولوں
 سانوں قطرہ - وی نہیں لہنناں
 وگدی نہر فرات دے کولوں

وچھوڑا

تیرے پہڑیاں نون ویہندی
 راہواں کھیڑیاں نون ویہندی
 جد کجلا میں پاندی
 تدمیرے ول جانندی
 تیرے ڈیریاں نون ویہندی
 گدوہاں ویہڑیاں نون ویہندی
 کدی نمبواں دے باگے
 کدی امبیاں دے لاگے
 لاواں ساگ دے بہانے
 بھابی سب کچھ جانے

نت بنتاں میں مناں
 کدووں آویں داتوں چناں
 کیہڑی ہووے دی تریک
 جدوں کے دی اڈیک
 آنے اڈاڈویکھاں
 نگہ گڈ گڈویکھاں
 کھو کیر کیر تھکی
 ہنجو کیر کیر تھکی
 ساہ رک رک جاہن
 ہوٹھ سٹک سٹک خان
 جدوں پروٹیاں لوواواں
 جدوں دانے میں بھناواں
 شالا تیری ہووے خیر
 میں آں منگدی دعاواں
 ہتھ مہندی جدلانندی
 کوئی سکھی ڈولی پانندی

تیرے آؤندے میں خیال
 سوڑے پوؤندے میں خیال
 دیوے بال بال رکھاں
 تینوں کوٹھیاں توں نکاں
 جدوں چھلاں میں کماں
 دل کرے فریاد
 ڈھولائل وے کدی
 پل لگدا اے صدی

میں سرتوں لے کے پیر توڑی
 تیرے عشق دے وچ اسیر ہويا
 میں چھڈ کے تخت ہزارے نوں
 آج بیلیاں وچ فقیر ہويا

دومو نہی سپنی

اودے کھیڑیاں نال وی لائی رکھی
 ایدے رانھڑے نال وی پائی رکھی
 ایدے ٹٹ کے چوریاں گھلدی رہی
 اودے ٹٹ کے سدھراں لے گئی اے

☆☆☆

سجنو سب کجھ لکھیا ہوندا اے

شکلاں دیاں کتاباں وچ

کدی حقیقت پھپدی ناہیں

ریشم وچ کم خواہاں وچ

☆☆☆

پھٹ دل دے سیاں دے او ساتی
 تیرے بن وی چیاں دے او ساتی
 اج فیر کے جے توں ٹالیا تے
 اسی کھوہ کے پیاں دے او ساتی

غزل

ایڈے گھپ ہنیرے نہیں سن تھے میں
ڈیناں وانگوں چہرے نہیں سن تھے میں

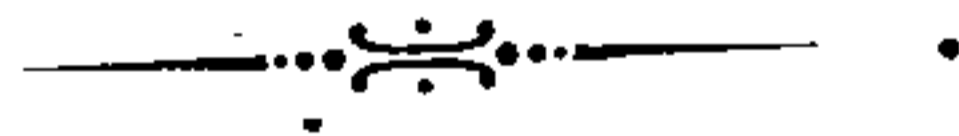
ڈاھڈے اوکھے ویلے مینوں گھیر لیا اے
ویری چار چوفیرے نہیں سن تھے میں

سپاں نالوں ودھ کے آپ زریلے نہیں
انج دے کتے سپیرے نہیں سن تھے میں

ہون تے آ۔ کے کاں وی کوئی پہندا نہیں
خالی کدی بیرے نہیں سن تگے میں

آس امید دی کونہل کوئی مٹھی نہیں
ایڈے بانجھ سویرے نہیں سن تگے میں

اج میرے توں ڈٹیاں ڈکیاں ناں گیاں
پیار دے بیرے بیرے نہیں سن تگے میں

غزل

خاباں ویں راہ ای رہ گیاں اک سوچ سی ناں پروان چڑھی
اک ڈین زریلی کالی سی دوپیر ٹرے تے آن چڑھی

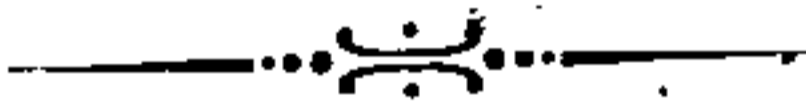
ایہہ کنج دا ویلا آلتھا اے ہر بندہ پڑھنا اوکھا اے
اکھاں دے اتے خول چڑھے چہرے دے اتے پان چڑھی

ایہہ لیہہ کے تھلے پانی دے ساگر دی تہہ تک اپڑی اے
آدم دی سوچ دا کی کہنا ایہہ جن تے جھنڈے لان چڑھی

اس ویلے رات پچی ڈھلدی سی کلکڑاں نے بانگاں دتیاں سن
جد سرنوں اچا کر کے تے سولی تے میری جان چڑھی

جدھے اک اک درشن دی خاطر پھیرے تے پھیرے پاندے سن
اوہ لاٹاں اپنے حسن دیاں اج کوٹھے تے ورتان چڑھی

جو اڈ کے اُتے چاندی اے اوہ اوڑک تھلے آندی اے
توں سجناں گل ایہہ بھلیں بناں کدی چڑھدی نہیں آسمان چڑھی

غزل

پھٹ انج دے لگے پھلاں توں کنڈیاں تل یاری لالئی اے
 بجاں دے ولوں تک تک کے غیراں ول واری لالئی اے

کناں چہ ڈکیا رہیندا میں کناں چہ صبر کریندا میں
 انج میرے ہوٹھاں بھج کے تے ساغروچ تاری لالئی اے

ناں اس دا کوئی دارو اے ناں اس لئی کوئی منتر اے
 عسٹے دی جھلے دل بھج کے اک نویں بیماری لالئی اے

پشلی نون دنیا جان گئی پشلی دی رمز پچھان گئی
ایسے لئی جا دو گر کڈھ کے اک ہور پٹاری لائی اے

اوہ میرے دل دیاں زویاں نوں ورہیاں داوا ہندا او نندا اے
اوہ پیڑاں گڈا پھر دا اے اس درد کیا ری لائی اے

خورے اوہ لکھن من دا اپنے خورے اوہ کبھری مٹی اے
درداں دی دولت لے کے تے ساری دی ساری لائی اے

—•••••—

غزل

اج کاں پے کھاندے چوری نون کتے پے کھاون کھیراں نون
پیارا بھامڑ کے جاندا اے بیلے چوں چھڈ کے سیراں نون

میں نیلی لے کے کیوں آواں بے تیری الفت جھوٹی اے
توں میرے تیر لکا کے تے فرسد لینا این ویراں نون

جوسٹ کے بھار غلامی دے اج سچ دے نعرے لاندے نیں
اوہ ڈردے نیں کد مقتل توں اوہ کی سمجھن تعزیراں نون

جس دن دی تیتھوں وچھڑی آں اس دن دا جو کجھ ہوندا اے
کجھ کاواں اگے پانی آں کجھ دیندی پھراں فقیراں نوں

عسٹے دے پینڈے پے کے تے پے کی کی کار و خانڈے نیں
کوئی تختاں نوں ٹھکراندے نیں کوئی چھڈ دے نیں جاگیراں نوں

جو چار چوہیرے ولیاں نیں و نیا دے رسم رواجاں نے
اسی ڈھاواں دے اوہناں کندھاں نوں اسی توڑاں دے زنجیراں نوں

غزل

مایوس ناں ہوویں دکھاں دی تھوڑی جئی کہانی رہ گئی اے
 دو چار دیہاڑے ظالم دی بس ہور جوانی رہ گئی اے

ویلے دیاں تتیاں دھپاں نہیں کنج ساڑسکا کے مارے نہیں
 میرے دیہڑے لگے پھلاں وچ اک رات دی رانی رہ گئی اے

حالی وی میرا بنیا نہیں حالی وی دھوکے دیندا اے
 اوہ دل بے دردی جتن لئی کیہڑی قربانی رہ گئی اے

کہہ دیہو و سو نہیں بننا اسماں آمر تیرے حکماں نوں
اس ظالم دی گل کھیڑا کوئی آیت قرآنی رہ گئی اے

جو جام پیایا اے توں ساتی اس سارے غم بھلا دتے
پر دل چ پہلے عشقے دی اک پیڑ پرانی رہ گئی اے

لوکاں دے طعنے معنے وی ہجرہاں دیاں گجیاں ماراں وی
ایہہ سارے دکھڑے جھٹن لئی میری چند نمائی رہ گئی اے

کوئی بھائی نہیں چھدا شاعران دا کوئی قدر نہیں فنکاراں دی
اس نگری وچ ذہانت تے ٹھگی بی مانی رہ گئی اے

نانا انصافی نانا انصافی

تیری پگ دا دوگرز شملہ
 چھوں کلیاں وچ تیرا بنگلہ
 ساڈے گل چ کڑتی پائی
 نانا انصافی نانا انصافی

تیرے بال اسکولے کے جی
 پڑھدے پھردے نیں انگریجی
 ساڈیاں کول نئی تختی کاپی
 نانا انصافی نانا انصافی

ساڈے لئی کی ظلم نیں تھوڑے
 اچا بول کے کھائیے کوڑے
 تینوں قتلاں دی وی معافی
 نانا انصافی نانا انصافی

تیرے کول پجارو چپاں
 سڑکاں اتے کڈھن ٹیٹیاں
 سن کد جڑوا کاوا ساکی
 نانا انصافی نانا انصافی

محکمہ لینڈ کچہری تھانے
 بکر کر دھوکا حیلے بہانے
 ساڈی ساری پونجی ماٹھی
 ناانصافی ناانصافی

ساڈے لئی لسی دے ڈولے
 توں تے پیویں کوکو کولے
 نالے پیویں جوس تے کافی
 ناانصافی ناانصافی

لندن بون ۽ جینوا سیراں
 تیرے اتے تے خیراں
 ساڈی جان دھاں وچ پھاتی
 ناانصافی ناانصافی

تیریاں چیزاں باہروں آون
 سانوں ڈیناں کٹ کٹ کھاون
 جیڑیاں کرن ملاوٹ باہتی
 ناانصافی ناانصافی

جوون سن دیہاڑی پوری
 مالک دیندے نہیں مزدوری

گل کرے تے پیندی لاٹھی

نانانصافی نانانصافی

تیریاں لم سلمیاں کاراں

نوکر چاکر نہیں ٹھیاریاں

ساڈی تیری اج توں کاٹی

نانانصافی نانانصافی

تیریاں ملاں تے جاگیراں

ٹی وی دیندا اے تقریراں

ساڈی کنڈ تے تیری کاٹھی

نانانصافی نانانصافی

توں ایں کھیڈ بتری کھیڈی

ہن ایں خلقت ساری ریڈھی

کیوں نہیں دیندا سانوں واہٹی

نانانصافی نانانصافی

ساڈی گل نوں کیوں نہیں سندا

ٹھگا توں ایں کاہنوں مندا

اسی تے ہارے کٹ کٹ چھاتی

نانانصافی نانانصافی

.....

غزل

جہاں لائیاں سنہاں یاراں نوں جہاں مارے اگھ پریتاں دے
 اج خانے کعبے جا۔ اپڑے جہاں چکے پھوہڑ مسیتاں دے

بجناں دیاں لا پرواہیاں نوں ورہیاں دے بنے سہہ سہہ کے
 اج جٹٹ گئے سننگل ہاواں دے اج کھل گئے رے ڈیکاں دے

تیری نظر دے ٹے جالاں چوں کوئی نکل گیا تے قسمت اے
 توں عامل کالے جادو دا تیرے کاروبار تویتاں دے

جو ویر مکائے غیراں نے اوہناں دا مینوں دغ کاہدا
خورے میں لکن سانبھاں دا گھلے ہوئے زخم رفیقاں دے

جے سندا خورے کر جاندا کجھ دارو میرے روگاں دا
ناں پتھوڑے غزلاں دے ناں وین سنے اس گیتاں دے

اہدے توں ودھ کے یارا اوے کی ظلم ہمالا ڈھانا ایں
جد قیداں ہو یاں عمر دیاں تیرے دست ساہن توہیقاں دے

اس شہر دے سارے واسی تے حاکم نوں سجدے کر دے نیں
اسی باغی ساں اسی باغی آں اس شہر دیاں ایہناں ریتاں دے

اج اپنے پیار دے مرنے دی کتے اندرے پھوہڑی پالیے
دیناں دے اوہلے کون سنے اج معنے رضا شریکاں دے

غزل

جنہوں اپنی دنیا دا سلطان بنا کے رکھیا اے
 اوہنے دل دی نگری نوں ویران بنا کے رکھیا اے

من جد وی کنڈے چھبے نیں اصلی دے کولوں چھبے نیں
 ایسے لئی نعلی پھلاں دا گلدان بنا کے رکھیا اے

اسی انج وی اوہدے نخرے دے ہن قیدی ہو کے رہ گے آں
 کاہدے لئی ظالم زلفاں نوں زندان بنا کے رکھیا اے

اساں جو وی محبت کیتی اے اوہ ساری سچی کیتی اے
ان جناں چہ وی چاہیا اے ایمان بنا کے رکھیا اے

ایہہ ساڈی خوبی سی چناں اساں اک چھوٹے جیسے قطرے نوں
دریا دے وانگوں کیتا اے طوفان بنا کے رکھیا اے

غزل

جس دی خاطر چلھے پایا اے سارا سکھ جوانی دا
اوہ ای قاتل مینوں سمجھے لیلہ کوئی قربانی دا

میرے قلم نے جد وی لکھے سچ دے قصے لکھے نیں
مینوں ایذا شوق نہیں کوئی شاہواں دی دربانی دا

سجنو ایس نگر نوں مارے کالی رات جہالت دی
لکھاں نوں پیا دُھر بناندا بندہ اک اٹھیانی دا

اساں تے حق دا جھنڈا چانا اے خوف ناں ابن زیاداں دا
حق دی راہ وی بے ناں جاوے کی کرنا ایں جانی دا

کوئی ناں ایذا پت جھینا جس دے کولوں ڈکیوے دا
اچیاں کندھاں مغروی تکیا موسم رت مستانی دا

زُلدے گھلدے لوکاں دے لئی جس اک جھوک وسائی سی
لوکاں ساہ ای گھٹ دتا اے اوس نگر دے بانی دا

ماڑی چند سی دل اوترنے عشق دے پینڈے پاکے تے
جھل ولے رج رج کیتا ستیاناس جوانی دا

غزل

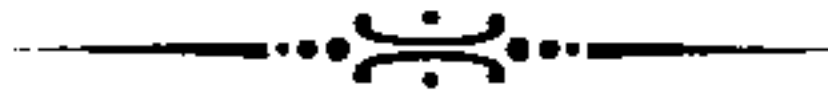
اج اٹھ کے توڑن کوڑے پے موڑن پے مونہہ بندوقاں دے
میرے زم نروئے جذبے جو کچلے گئے تھلے بوٹاں دے

ایہہ کی اے ظالم رت جس نے اج اگے ہو کے کھوہ لئی اے
اوہ کشش بدلیج جمالاں دی اوہ جذبے سیف ملوکاں دے

اسی اُیرے غیرے لوکی نہیں اسی لیکھک آں تاریجاں دے
اساں بھنے تاج فرعونان دے اساں اٹے تخت ملوکاں دے

اج بھل گئی ہیں توں اوہ کڑیے جد کھوہ کے پھل کھالے دے
جو وعدے میرے نل کیتے توں بہہ کے تھلے توں دے

خورے توں سارا نھل جاویں اُس اُچے شملے والے دا
جے اصلی چہرہ ونج لویں چناں توں مفر سروٹاں دے

ڈھلن دی رات دارا ہی

میں این سارے درد و نڈائے
میں این کھاہدے وئے
میں این راتی دیوے بالے
میں این چڑھیا پھنے

☆☆☆☆☆☆☆☆

کنڈیاں بھریاں راہواں یار
کیہڑے پاسے جاواں یار
تیرے تخنے نہیں بھلنے ناں
ہنجو ہوکے ہاواں یار

☆☆☆☆☆☆☆☆

چچھے ویری بلی نس گئے
بلمان لکیاں قہر دیاں
تسی جندڑی پن بھلیکھے
دھپاں شکل دوپہر دیاں

————— ❦ —————

غزل

قاتل توں محبت منکدا اے قاتل وی جو ہرجائی اے
سجنو ایہہ دل دیوانہ این سجنو ایہہ سوچ سودائی اے

غیراں دے کد ایہہ حملے نہیں غیراں دیاں کد ایہہ جرتاں نہیں
جو گولی سینے وچ وجی سجاں دے ولوں آئی اے

کد میری طبیعت من دی سی پر تیرے ظلم نوں تک تک کے
اج تیری محبت رو رو کے مٹی دے وچ دفنائی اے

میری موٹ تے سارے گلشن میں آج بڑے سیاپے کیجے نہیں
 زگس دے اتھرو ڈھلے نہیں چنبیلی وی مرجھائی اے

آج سوچ دے اُتے پھرے نہیں آج سچ دی خاطر سولی اے
 ایہناں سوچاں سوڑا پے کے تے لفظاں دی کڑتی پائی اے

جیہڑی اگ نون اپنا کہند انے جیہڑی پیڑ دے ہتھوں مرچلیا
 لوکو ایہہ اگ بیگانی این لوکو ایہہ پیڑ پرائی اے

کچھ وی نہیں

ناں سرہیوں دے رنگ وے دولو
 ناں پھلیاں دی منگ وے دولو
 ناں سینتھل جے لوک وے دولو
 ناں چھنی جہی جھوک وے دولو
 ناں چھوڈو دا جھنگ وے دولو
 ناں چا کے دی منگ وے دولو
 ناں کجے وچ لیڑ وے دولو
 ناں کنی دی کھیر وے دولو
 ناں گندلاں دے ساگ وے دولو
 ناں امیاں دے باغ وے دولو

ٹیپارے کھول تلی

توں مچھی وانگر تلکنی
 توں کھناں وچ ملی
 تیرے نکل پیالا شہدوا
 توں باگاں وچ پئی
 توں چڑھدا بدل حسن
 توں نرم زول کلی
 تیرے عطران وانگر ساہنی
 کستوری وچ رلی
 تیری کوئی جلد ملیم نی
 میرے اندراگ بیلی
 توں بہہ کے بگھی جن دی
 میری نگری آن ڈھلی

تیرے کول خزانہ سخ دا
من دے دے اک پٹی
تیرے کول دیوں ایں جا پدا
ٹیارے کھول تلی

باندر تے کلندر

اوہداساڈار شتہ سی

باندر تے کلندر دا

اوہداساڈار وکلا سی

سارا اپنے اندر دا

اوہداتھ کھچیندا سی

اسی پوشی لاندے ساں

اوہداجگھ چوکیندا سی

سارے کھیڈ و خانڈے ساں

پنڈ و پنڈ پھرتا سی

لے کے راہ کھڑ و چاں دی

انھیں پھریں دیندا سی

اکوٹھ ملوکاں دی

عیدیں آیاں تے میرے جندڑیے نی اسماں دور پردیس گوار چھڑیاں
 جو سدریں اٹھیاں دل اندر اسماں اندرے گھٹ کے مار چھڑیاں
 اواگھت مصیبتاں آپیاں اواگھت مجبوریاں ہتھ بنھے
 جو بازیاں اچیاں بازیاں سن اسماں جتیاں جت کے ہار چھڑیاں

ہتھماں دے وچ ہتھکڑیاں نیں پیراں دے وچ بیڑی اے
 ایہو جیون میرا اے تے انج دی زندگی میری اے
 میں تے سرٹا سا کر کے پڑج آن کھلوتا آں
 پڑنوں چھڈ کے سن ایو جنگ تاں این چھیڑی اے
 میرے لکھے لکھی حیاتی غیراں کھوہ گزارى اے
 کہہدا میرا جیون این تے میری زندگی کہہدی اے

غزل

ہل واہندیاں لنگہ گئی عمر ساری
 ڈھپ کھاندیاں لنگہ گئی عمر ساری

گجھ سدھراں کیتیاں خودکشاں
 دفاندیاں لنگہ گئی عمر ساری

جو قرض پریت ج لے بیٹھے
 اوہوا لاہندیاں لنگہ گئی عمر ساری

ور عدل متار دے کوٹھیاں دے
کھڑکاندیاں لنگھ گئی عمر ساری

جو بیٹھکاں دل نے چھتیاں سن
اوہوا ڈھانڈیاں لنگھ گئی عمر ساری

بن سور کے جن اڈیکدے رہے
اوہدے آندیاں لنگھ گئی عمر ساری

اوا گھت بارود وسان ایو کدی پل صراط دا سوچیا جے
 میرے شہرتے شہر دفنان ایو کدی پل صراط دا سوچیا جے
 کدی سوچیا جے بے وس پنچھی کویں ڈامن کڈامن تے چیکدا اے
 میرے آپنے دھوخ دھخان ایو کدی پل صراط دا سوچیا جے

غزل

ساڈے لئی اوہوا بھکھاں نیں ساڈے لئی کی تبدیلی اے
حاکم لئی پانی پیرس دے حاکم دی رات نشلی اے

ورہیاں تک راتی ستا ناں ورہیاں تک منتر پھوکے نیں
تاں سہنی شہر میلانو دی بڑی مشکل دے نل کیلی اے

متھے تے لشکاں جن وانگوں اکھاں وچ ساغر مستی دے
اوہدا پریاں وانگوں چہرہ اے مٹھی اے بڑی رسیلی اے

ویری نون بڑا مھلیکھا اے تاں مُردنڈ پڑوچ آندا اے
اوہدے کول اُتے دارو دے میری کول اکو تلی اے

اس دل چوں میری چاہت نون آج دس نکالے ہوگے نیں
جو کولے وانگوں تہدی سی اوہ چھاتی آج بریلی اے

اج ساقی ساغر پھڑ کے تے آپے ای ویٹھے آوڑیا اے
کچھ ویلے سانوں مافق نیں کچھ رت وی بڑی رنگیلی اے

جھیردی میرے بوہیوں لنگھ کے تے نت بھتہ لے کے جاندی اے
پھلاں توں ودھ کے سوہنی اے سپاں توں ودھ زریلی اے

میں جد وی سجنو کرناں واں گل کھلتی ڈھلتی کرناں واں
میری شاعری ناں تجریدی اے میری شاعری ناں تمثیلی اے

————— ❦ —————

غزل

ناں منصف مناں ٹھگاں نوں ناں رہبر مناں چوراں نوں
جو کھاندے حق مجبوراں دا جو لہدے نیں کمزوراں نوں

دو دن اوہ ہس کے تگدا اے دو دن اوہ راضی رہندا اے
اوہ ظالم لمی جھڈ کے تے فر کھچ لیندا اے ڈوراں نوں

اگے تے جو کچھ بتی سی اوہ اوکھی سوکھی سہہ لئی سی
ایہہ پیڑ کوں دی اٹھی اے جو لے لے پوے ڈنگوراں نوں

ایہہ میرا زخم اولاً اے کد ایویں سیویں جاندا اے
 اج لے کے گرمی جسے دی میرے دل تے کرنگوراں نوں

پیا کس لئی ماتم کرناں واں پیا کس لئی رونے رونا واں
 اس بستی تمنغے امناں دے لہمدے نیں آدم خوراں نوں

—————
 فیہ

غزل

کچھ انج دی انھی مچ گئی اے بجھے نیں دیپ مزاراں دے
پیا بوٹا بوٹا روند اے سنناواں وین بہاراں دے

اسی جو وی جڑا سردا سی اوہ لے کے پڑوچ آگئے آں
جو ظالم ظلم دا عادی اے آواز سنے للکاراں دے

اللہ دے دردے جا کے وی جو نیواں ہونوں سنگدے نیں
اساں نیویں ہوندے ڈٹھے نیں اوہ سراچے سرداراں دے

اس نگری جو وی بوندا اے اوہدی وڈھنا قسمت نہیں ہوندا
اس نگری رانجھے قیدی نہیں کھیڑے نیں مالک پیاراں دے

ناں کھوہ تے ناری اوندی اے ہن سرتے گاگر چا کے تے
ناں باگاں وچ بہاراں نیں ناں جھولے نیں ٹیاراں دے

ہن کسے طریقے لکیاں نوں توڑے دے تک نبھان دیو
میں گوڈے گئے پھڑکے مے پے ترلے لئے نیں یاراں دے

اوہدے چار چوہیرے دل میرا انج گھمن گھیرے کھاندا اے
جیویں فلک دے اتے گھمدے نیں سیارے وچ مداراں دے

اُس دن توں پھل کلا گے نیں اُس دن توں پھوہڑی پے گئی اے
جس دن توں راکھے بن گے نیں صیاد رضا گلزاراں دے

انج ہوندا جے

عشق کرو تے ڈولی کھیڑے لے جانداے نیں
 جوگ لوو تے چکھے کتے پے جانداے نیں
 نیک بنو تے نیکی کیہرا مندا اے
 احساس کرو تے آپنے بٹھے بہہ جانداے نیں
 سچ کہو تے جھ دی کی ضمانت اے
 سچ لکھو تے تن دے پڑ چھے لہہ جانداے نیں

فر آؤناں پشلے سال وانگوں

زلفاں لسیاں فیر ڈرائی کر کے
 اکھاں کالیاں، فیر قصائی کر کے
 اوہوا سوہی کریب دا سوٹ پا کے
 اچی ہیل اَلے اوہوا بوٹ پا کے
 اُنجے چاہتاں دی برسات لے کے
 اُنجے مستیاں دی سوغات لے کے
 فر آؤناں پشلے سال وانگوں

—•••••—

جند دکھاں والی پھاہی وچ پھاتی وی

بے ہووے

جند دکھاں والی پھاہی وچ پھاتی وی بے ہووے

اہناں مور اُتے ظالماں دی کاٹھی وی بے ہووے

کسے ڈاکنی لئی ہڈیاں بھنایاں وی بے ہون

جھنگاں بیلیاں چ مجھیاں چغایاں وی بے ہون

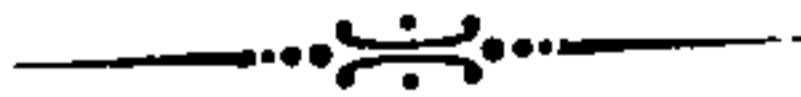
فرلہجیاں چ شہد دی مٹھاس تے نہیں ہوندی

فراکھراں تے مشری دی چاس تے نہیں ہوندی

ایس کنڈ اُتے کولڑے سہارے وی بے ہون

دن جویناں دے قید چ گزارے وی بے ہون

پھٹ دل والے بنے ہوئے پھوڑے وی بے ہون
 ویلے لنگھدے چڑیتے نالوں کوڑے وی بے ہون
 فرلہیاں چ شہدوی مٹھاس تے نہیں ہوندی
 فراکھراں تے مشری وی چاس تے نہیں ہوندی
 کیاں راہشکاں نے خون ساڈے پیتے وی بے ہون
 بندی خانیاں چ ناخن کھیتے وی بے ہون
 ویہڑے ڈکھاں تے محرومیاں دا ڈھیر وی بے ہون
 ساڈی نگی ساری زندگی ہنیر وی بے ہون
 فرلہیاں چ شہدوی مٹھاس تے نہیں ہوندی
 فراکھراں تے مشری وی چاس تے نہیں ہوندی

غزل

کہڑیاں واواں جھلیاں نہیں
پگاں پیریں زلیاں نہیں

کیکن اکھر لکھاں میں
سوچ دواتاں ڈھلیاں نہیں

سرچ روٹا پاون دے لئی
کھاں تے گتتاں گھلیاں نہیں

یار دی نگری جاون دے لئی
خواباں راہ ای ٹھلیاں نہیں

جنس تے ہر بازاروں لھے
چاہتاں تے آٹھلیاں نہیں

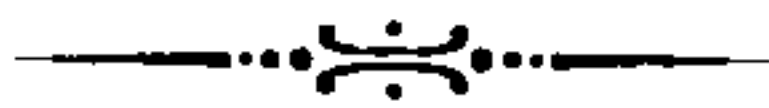
نہیں نہیں مست، شرابی اوہدے
لعلوں وانگوں بلیاں نہیں

اج فر آساں ڈیرے لائے
اج فر آساں الیاں نہیں

صاحب صدر

عدل وی تیرا حج وی تیرے
 راج وی تیرا رج وی تیرے
 فصل وی میری بوہل وی میرا
 چھٹ وی تیری چھجج وی تیرے
 کاٹ وی تیری باٹ وی تیرے
 ٹوٹ وی تیری بھجج وی تیرے
 فوج وی تیری موج وی تیری
 بیچ وی تیرے بیجج وی تیرے
 مال وی ساڈا چہاج وی ساڈا
 عیدوی تیری حج وی تیرے
 سوت وے میرا بھاء نے تیرے
 کاچھ وی تیری گجج وی تیرے

زندہ پاکستان رہوے دا

نیکھے شاہ دے بول رہون دے
 پیار دے وجدے ڈھول رہون دے
 ساڈا ایہہ ایمان رہوے دا۔
 زندہ پاکستان رہوے دا

جد تک ایہہ پختون رہون دے
 غیرت دا مضمون رہون دے
 ساڈا مان تران رہوے دا
 زندہ پاکستان رہوے دا

جد تک جن دی لو رہوے دی

مہلاں دی خشبو رہوے دی
 وسدا ایہہ مہران رہوے دا
 زندہ پاکستان رہوے دا
 جد تک ساگر جان رہوے دی
 کے ٹو دی اچان رہوے دی
 سورج دا پلٹان رہوے دا
 زندہ پاکستان رہوے دا
 جد تک کوئی بلوچ رہوے دا
 سندھ دا آخری پوچ رہوے دا
 دریاواں دا دان رہوے دا
 زندہ پاکستان رہوے دا

اک دُکھ ہوندا سہہ ای لیدے
 چھاں جے لہدی بہہ ای لیدے
 انج ناں چاندے شہر بدل کے
 لوہ جے لہدی رہہ ای لیدے

غزل

بجٹ آئے تے گئے رضا سید
 ویلے اوہ ای رہے رضا سید

اساں پار نتارے دی گل کیتی
 پوئلے ہر چ پئے رضا سید

جس لئی موئے سنگسار ہو گئے
 اوہ وی اوپرا کہے رضا سید

جو کھار بناندیاں عمر لکھی
اوہ وی پل ج ڈھے رضا سید

ہن جد ناچار گرلاؤندی اے
ہن پھے لچھے رضا سید

جس لئی میں تر دریا آیاں
اوہ وی کول ناں ہے رضا سید

غزل

صدے سوگ سیاپے تکے
اپنے قتل میں آپے تکے

سچ تے میں دفنیدے تکے
جھوٹ تے چڑھدے چھاپے تکے

لکیاں وچ مجبوری تکی
سنتاں وچ اکلاپے تکے

انج. وی تھور حیاتی تکی
بچپن بعد بڑھاپے تکے

ناں سوہرے ناناں پیکے تکے
ناں لاڈی ناناں ماپے تکے

سادھاں وچ وی زردے روئے
سنتاں وچ وی کھاپے تکے

————— ❦ —————

غزل

دکھاں دے وچ رول کے تکیا
بجناں نبض ٹٹول کے تکیا

لاشاں دا بازار سی اندر
دل دا بوہا کھول کے تکیا

منصف تے سن گونگے بولے
اساں تے اچا بول کے تکیا

اُچے شملے الیاں لوکاں
پیراں پیٹھ مدھول کے تکیا

اوہ تے فر وی رہیا بیگانہ
لعلیاں دے نل تول کے تکیا

بہرتے دکھای والا گڈھڑ
کسے ناں اندروں پھول کے تکیا

————— ❦ —————

من منظور نہیں

بم پوندے رہوں

ظلم ہوندے رہوں

شہر سڑدے رہوں

لوک مردے رہوں

میں چپتار ہواں

بدنیتار ہواں

میرا منشور نہیں

من منظور نہیں

پھل گھسدے رہوں

دل ٹھدے رہوں

کوئی مریندار ہوے

کوئی دلیندار ہوے

من منظور نہیں

میرا منشور نہیں

چور ڈھکدے رہوں

ٹھگ لہدے رہوں
 کوئی لٹھیرا ہوے
 کوئی گٹھیرا ہوے
 میں چپتار ہواں
 بدغیتار ہواں
 میرا منشور نہیں
 من منظور نہیں
 عدل و کدار ہوے
 سچ پدار ہوے
 شیخ سجدی رہوے
 ساہ کڈھدی رہوے
 میں چپتار ہواں
 بدغیتار ہواں
 من منظور نہیں
 میرا منشور نہیں

—————

تیرے ساڈے کائیں دے رشتے نہیں

تیرے ساڈے کائیں دے رشتے نہیں
 تیری ساڈی کائیں دی دوستی اے
 اسی جھگیاں وچ پے رُلنے آں
 تیری دس کنال چ کٹھی اے

ناں توں آونیں ساڈیاں نشیاں تے
 ناناں توں آونیں ساڈیاں پھوڑیاں تے
 توں ایں رانجھڑا خون نوں پین والا
 تیرا حق نہیں ساڈیاں چوریاں تے

تیرے کٹیاں لئی وی پلنگ وچھدے
 اسی جیو یے وانگر مہر وے دے
 اسی دُکھ دی رات نوں کڈھنے آں
 ہر رکھ کے اُتے سیر وے دے

سانوں لٹیا رل پٹھاریاں نہیں
 تھانے دار وی با ایمان کوئی نہیں

تیری ایس پی ڈی سی موڑوے نہیں
سانوں اک سپا ہڑا مان کوئی نہیں

تیرے کہار فانوس پے بلدے نیں
ساڈے کول نہیں تیل چراغ لئی وی
تیرا ناشتہ جام تے کھناں دا
ساڈے کہار نہیں تڑکا ساگ لئی وی

پتہ تین وی لگدا زندگی دا
جے تیرا وی پو غریب ہوندا

تیرے کوٹ ولیتی نہیں مکدے
سانوں کفن نہیں گھروں نصیب ہوندا

اسی گرمی وچ پے لونسے آں
توں واء لہیں ایر کنڈیشناں دی
جس ریل تے توں سوار ہوویں
اوہ ریل نہیں ساڈے ٹیہناں دی

توں آپ ای بن کے چور ڈھکیں
 توں آپ ای بند چتر وی ایں
 ہر وار توں بیڑی بدلناں ایں
 ہر وار توں دیندا چکر وی ایں

تھاں تھاں کمیشناں کھاوناں ایں
 توں چلدے ٹینک ای رڑک جانا ایں
 ٹھگ چور دے ہتھ کٹان الیا
 ہر کڈھدے بینک ای رڑک جانا ایں

سن سمجھ کے وانگ کھڈونیاں دے
 جد چاھونیں توڑکے سٹ جانیں
 کدی مار پواونیں تھانیاں وچ
 کدی ٹیکساں دے تل کٹ جانیں

سانوں لٹ کے آپ تو کھان الیا
 گلاں نال تو اج پر چان لگیں

آپ تھل وچ رول کے سٹری نوں
توں پُواں اترؤ وہان لگیں

اسی لہلک کے جج پئے جیو نے آن
انج جی تے تن وی پتہ لگے
جیڑا پانی این ساڈے نلکیاں دا
اُن پی تے تن وی پتہ لگے

تیرے مکھڑے رونقاں رھندیاں نیں
ساڈے مکھڑے پئے مَر جھاوندے نیں

تو خسیاں بے تل جھومنا این
ساڈے گھرچ ڈکھڑے آوندے نیں

اسی ٹانگے جُتے گھوڑے جی

ساڈے مفرے رج لدیندے جی
 چابک نل ماس پٹیندے جی
 اسی سو سو کوہ وی دوڑے جی
 اسی ٹانگے جُتے گھوڑے جی

جو باہلا پیر پراگل جی
 ساڈا بیٹا بہت وراگل جی
 اُن ویہل ملے تے بوہڑے جی
 اسی ٹانگے جُتے گھوڑے جی

ساڈا زورا زوری مالک جی
 سن دسدا اے لے پالک جی
 اوہ پہاڑ ظلم دے توڑے جی
 اسی ٹانگے جُتے گھوڑے جی

ساڈا سائیں سکدا دیکھے جی
 ساڈے ناں تے منگ کے وتچے جی
 اوہ پھک دے بھرے تروڑے جے

اسی ٹانگے بچے گھوڑے جی

ساڈے تن دی خستہ حالی جی
 سن ہوگئی اے کجھ باہلی جی
 ساڈے لوں لوں دے وچ پھوڑے جی

اسی ٹانگے بچے گھوڑے جی

ساڈی زندگی کھائی واٹاں جی
 ساڈے بچے عین تراٹاں جی
 ناں وین ساڈے ناں راتاں جی
 ناں میل ملاپ وچھوڑے جی
 اسی ٹانگے بچے گھوڑے جے

ماہلووے کداوہ گلاں رھیاں

ناں اوہ بھورے نال اوہ جھورے

ناں سکھیاں نال سیاں

ماہلووے کداوہ گلاں رھیاں

ناں اوہ رتیاں نال اوہ جھجھیاں

ناں گھڑا پاں مہیاں

ماہلووے کداوہ گلاں رھیاں

ناں چھتیاں پڑ چھتیاں ماہلو

ناں پالاں نال کنیاں

ماہلووے کداوہ گلاں رھیاں

ناں اوہ ماہل تے نال اوہ ٹنڈاں

ناں آڈاں نال ڈھیاں

ماہلووے کداوہ گلاں رھیاں

—•••••

چار سوویہ

چوراں دے سر اُچے شملے

ٹھگاں دے گل ٹائیاں

میرے چار چو فیرے پھرے

چار چو فیرے پھائیاں

میں اک سدھا سادھا بندا

فضل کریں رب سائیاں

نکیاں نکیاں نکیاں تے وی ایڈے وڈے پھرے نیں
 سورج وانگ سچایاں لئی وی تھان تھان بنے کٹھرے نیں
 داد رسی فریاد دی خاطر کھڑے پاسے جاواں
 اتھے تے انصاف دے وارث اتھے گونگے بہرے نیں

اج پنج دریا پے رووندے نیں
 آج پگ پنجاب دی لیہ گئی اے
 جنھیں رانجھڑے نال پیار کیتاے
 ڈولی کھیڑیاں دی وچ بہہ گئی اے

کدوں

کدوں ایہہ موسم بدین دے

کدوں ایہہ رتاں جاہن دیاں

کدوں سیا پے مکن دے

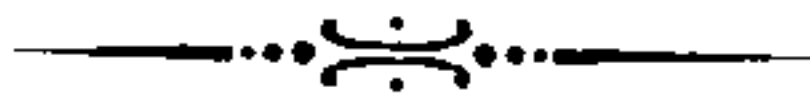
کس دن خشیاں آہن دیاں

کدوں پنہا بولے دا

کدوں کوتلاں گان دیاں

باگاں دے وچ الہڑ کڑیاں

کس دن پینگاں پاہن دیاں

میرا وطن

بنواں تے بسیاں نے پیار جتھے کیتے نہیں -
عشق شراب والے جام جتھے پیتے نہیں

رانجھیاں نے بھلیاں جج مجھاں جتھے چاریاں
مہینوال جتھے لایاں پیار دیاں تارپیاں

ولیاں تے شاعراں دیاں، خاباں دا اوہ دیس اے
ججے دا - چنبیلی دا غلاہاں دا اوہ دیس اے

جتھے رُت وسدی اے باگاں جج بہار دی
تھیو پئی آوندی اے - پھلاں دے - نکھار دی

وادیاں تے اوہدیاں نہیں روپ دیاں رانیاں
ساوے رنگ رنگیا اے سندھ دیاں پانیاں

موتیاں تے میریاں نایاباں دا اوہ دیس اے
ججے دا چنبیلی دا غلاہاں دا اوہ دیس اے

خوشبودی پھانسی

پھلاں وانگراک کڑی سی
 باگاں دے وچ راہندی سی
 میرے ماہیے گوندی سی
 تے میرے ڈھولے آہندی سی
 دنیا کولوں لکدے چھپدے
 اک دو جے نال ملدے ساں
 چن دی راتی باگاں دے وچ
 موراں وانگوں پھر دے ساں
 پیارتے ساڈا کوہ نور دے ہیرے نالوں سچا سی
 ساگر نالوں ڈوہنگا سی تے کے ٹونالوں اچا سی
 غیرت دے بے غیرت ٹھیکیداراں اک دن وچ نچ لیا
 داگی پنکاں والے عزت داراں اک دن وچ نچ لیا
 حوراں وانگ معصوم گوی دی جگ وچ تاڑی ماری گئی
 بھنڈ بھنڈا کے آخر اک دن سولی اُتے چاھڑی گئی
 سوچ دی رو وچ وگدا وگدا اج توڑی شرمندہ آں
 اوہ میرے لئی سولی چڑھ گئی میں کاہدے لئی زندہ آں

کوئی نہیں نبھنی

ساڈے تہاڈے جھگڑے جھیرے
 تسی او مڈھ قدیم دے کھیڑے
 اسی آں مڈھ قدیم دے رانجھے..... ساڈے تہاڈے راہ ٹیلے سا بنجھے
 تہاڈا پیشہ چوری ٹھگی
 تہاڈا ضمیر وی گھٹی سکھی
 تہاڈی گل جھوٹ زیادہ..... ساڈا تہاڈا کوئی نہیں لاگاہ
 اسوں دے چکے جھنڈے
 تہاڈے گھپ مہیرے ونڈے
 تہاڈا محبت پیریں بد مہنی..... ساڈی تہاڈی کوئی نہیں نبھنی
 اسی آں لوکی عزتاں والے
 عزت غیرت دے رکھوالے
 مڑناں آناں ساڈے ویہڑے..... تسی او مڈھ قدیم دے کھیڑے

جے اوس نے رشتہ توڑیا چا
 اسی وی آں دل نون ڈھائے بیٹھے
 جا قاصدا اوس نون آکھ دیویں
 اسی کوئی نہیں تیرے بہائے بیٹھے

بھن پنجالیاں

واندا بھن پنجالیاں تے توڑ ظلم دی مل

تیرے برچھے، سنگھ نو کیلوے

تے بازی پلٹن پل

تیرے وچ اے زور بکھیلیا

نے جیوں سمندر تھل

تیری اک ای چھڑ چاوتے

شاہ میہلاں وچ تھر تھل

ازلاں دے کٹیا بھنڈیا

توں اُج کڈا جا جھل

میں تے جیوں جو ترے

تے گل غلامی مل

واندا بھن پنجالیاں..... تین کوئی نہیں جھڈنا ہالیاں

تیرے گچھے روگ نے چیکدے..... تیرے سر تے راتاں کالیاں

جیہڑے تینوں جمن جا پدے اوھناں تینوں نتھاں ماریاں

.....

میرے ٹھگاں نال مقابلے

میرے ٹھگاں نال مقابلے
 میری چوراں دے تل جنگ
 میرے پیچھے بھجن سولیاں
 من اگوں تیر تفنگ
 میں بنیاں پیر مراد یہ
 میرے سرد والے ڈھنگ
 سو سال گذڑا جیونا
 ودھ شیراں دا اک ڈنگ
 میں موت کھڈائی ہتھتے
 اج ویری رہ گئے دنگ
 اک نعرہ یا علی دا
 من دے جرات دے رنگ

————— ❦ —————

نامنظور

تساں آپ بنایا چاک مینوں ،
تساں آپ پریت دے گردے
تساں آپ کھوایاں چوریاں ویں
تساں آپ سوادے سردے
تسی گھروساؤ کھیڑیاں دا
ایہہ گل تے من منظور نہیں
ایہہ داءناں ورتو جان میری
اس کھیڈ دا ایہہ اصول نہیں

مین اپناں پنڈ پیارا اے

کتنے کڑیاں ماچے ٹوکدیاں

کتنے ناگن گتیاں شوکدیاں

کتنے گلاں سیف ملوک دیاں

کتنے وجد انگ اکتارا اے

مین اپناں پنڈ پیارا اے

کتنے ڈیرے یار ملنگاں دے

پاچولے ساوے رنگاں دے

پئے جام چڑھاون بھنگاں دے

کتنے حیدر حیدر نعرہ اے

مین اپنا پنڈ پیارا اے

کچھ بیریں بیراں بھریاں نہیں

کچھ گویاں اُتے چڑھیاں نہیں

کچھ جھولی کر کے کھلیاں نہیں

کچھ ٹہن نوں دیہن ہلارا اے

مین اپنا پنڈ پیارا اے

دل کھج نظارے باگاں وے
 ڈوڈھ دہی تے سالن ساگاں وے
 کتے ماہیے گون وراگاں وے
 پگھٹ تے عجب نظاراے

من اپنا پنڈ پیاراے
 میرے پنڈ دیاں کنیاں ٹوہراں نیں
 ان مُرد مُرد تکیا لہوراں نیں
 اتھے کبھڑی شے دیاں تھوڑاں نیں
 ساڈا جنت وانگ گزاراے

من اپناں پنڈ پیاراے
 کتے بھنگڑے نیں ولد اراں دے
 کتے جھولے نیں ٹیاراں وے
 کتے ڈھولے وچھڑے یاراں وے
 کتے لونگاں والشکاراے
 من اپناں پنڈ پیارا آے
 اک تھاں تے ڈھول پے وجدے نیں
 پے گھبر و پوچ گجدے نیں
 پے قینچی چھے وجدے نیں

کوڈی دامیلہ بھارا اے
 من اپنا پنڈ پیارا اے
 اتھے قطرہ یار ملاوٹ نہیں
 اتھے جھوٹ و جھوٹ سجاوٹ نہیں
 کسے گل دے ورج بناوٹ نہیں
 اتھے بچہ وی سچا راءے
 من اپنا پنڈ پیارا اے
 اتھے گوہڑی چھاں اے رُکھاں دی
 اتھے واء پئی وگدی سکھاں دی
 سب کیڑ لیندے نیں ڈکھاں دی
 اخلاص دا وگدا دھارا اے
 من اپنا پنڈ پیارا اے
 چلدے نیں چاک کٹھاراں دے
 لوہا نیں ہتھ لوہاراں دے
 وگدے نیں ہال ونگاراں دے
 پرھیادا بھریا دارا اے
 من اپنا پنڈ پیارا اے

کلا میں منصور

اچ چارے رستے بند نہیں
 تے میں زخماں نل چور
 میرے چوہواں پاسے سولیاں
 تے کلا میں منصور
 میں جذبہ علم الدین دا
 میں سرمد دا منشور میں گھر یا وچ آں ویریاں
 تے جن میتھوں دُور
 تیرا عشق دوڑائی بھر دا
 میرے انگ انگ وچ سرور
 فراگاں لکیاں من چ
 فر بیریں آیا بور

راگ بغاوت چھیڑو اوئے
 ظالم کھوہ وچ دھک دیو
 مجبورو مظلومو اوئے
 ظلم دے پھٹے چک دیو

اساں اوہ محسجاں کیتیاں جے ڈنڈ ککارے پئے
 اسی اگے ونخ کے سولیاں فروی باز ناں رہے
 بھاویں لکھ ظلم دے لشکری اسی کتراوی ناں چھئے
 اک لہو وچ دکھرا رنگ اے جیہڑا حیدر حیدر کہے

تیرے نال پریت نبھان والے
 قطرے قطرے لئی ساقیا ترسدے رہے
 ے خانے ج پینچ بنان والے
 قطرے قطرے لئی ساقیا ترسدے رہے

کوئی تے ہووے جس دے اگے
 اپنے دکھڑے پھولوں میں
 کوئی تے ہووے جس دی ہک تے
 سر نوں رکھ کے رولاں میں

میں مھسیا ہون اولڑا
 تے پشلی کھیڈ کھلاؤ
 رکتوں بوہڑو میرے ویریو
 من بجاں کولوں بچاؤ

یاداں تے اڈیکاں

جد پھٹی چھٹی آں..... جد کوئی اُنی آں

دودھ کڑھنا دھرنی آں..... جد پانی بھرنی آں

جد چرخہ ڈاھنی آں..... جد پوئی پانی آں

جد گھانجن کرنی آں..... جد موچی چھڑنی آں

جد آٹا گھنی آں..... جد لسی پھنی آں

جد ٹیرن ٹیراں وے..... جد چونے پھیراں وے

جد گندلاں کھوواں وے..... جد بالن ڈھواں وے

جد سکڑا ملنی آں..... جد سرمہ پانی آں

دل دھک دھک کرواے..... دل چھپ چھپ جاند اے

جینی آں مرنی آں..... بہانے پئی کرنی آں

ہاے تیریاں یاداں نیں..... ہاے تیریاں سوچاں نیں

سوچاں وچ تھاواں نہیں..... تھاواں وچ چھاواں نہیں
 جد گئے کھڑ دے نہیں..... جد پکھنوملدے نہیں
 دل سوڑا پیندا اے..... دل ڈکھیار ہندا اے
 سوچاں دیاں تنداں نہیں..... یاداں دے مڈھے نہیں
 نت چہرہ ڈاہنی آں..... نت مڈھے لاہنی آں
 جد کپڑے ٹھپنی آں..... بوہے دل تیکنی آں
 میرے دل دے جانی نہیں..... کداونیں ہانی نہیں
 نت سرے پانی آں..... نت کپڑے لانی آں
 بت سکڑے ملنی آں..... بت کنگھیاں کرنی آں
 شیشے چوں تیکنی آں..... تک تک کے جھکنی آں
 گلاں پئی کرنی آں..... کوٹھے تے چڑھنی آں
 کوٹھے تو تیکنی آں..... ویراں تو چھپنی آں
 اندراں وچ وڑنی آں..... ورداں نوں پڑھنی آں
 دل لڑن نوں کردا اے..... دل مرن نوں کردا اے
 ایہہ بھارا ڈیکاں دے..... میرے دل دیاں چیکاں دے
 ہن سانجھے نہیں جاندے..... ہن لانجھے نہیں جاندے

ماسی وی پُچھدی اے..... چاچی وی پُچھدی اے
 کیوں چپ چپ رہنی ایں..... کیوں سُنکدی جانی ایں
 میں ناں نہیں لہندی وے..... جھم مار کے رھندی وے
 باہل توں ڈر دی وے..... میں سی نہیں کر دی وے
 جد چول کلاواں وے..... تَنکَلن ہاواں وے
 میں ترے رومالے نوں..... چٹے تے کالے نوں
 کڈھ کڈھ کے تگنی آں..... چم چم کے رکھنی آں
 باندی آں تیری وے..... بر دی آں تیری وے
 جیوندی آں تیری وے..... مردی آں تیری وے
 ہاڑے دی دھپے وے..... کسے بہہ کے گٹھے وے
 لکراہ دی چھاویں وے..... کسے اوہلی تھاویں وے
 پئی بہہ کے سوچاں وے..... لوکاں دیاں ٹوکاں وے
 بھابی دے معنے وے..... مامی دے طعنے وے
 تَن ڈھول اڈیکاں وے..... نہ لاویں لیکاں وے

دینہہ دیہاڑے توں ڈاکوا آجانا ایں

نال میں کیتاں

ہال میں واہتاں

مونہے میں بنھیاں

پانی میں لاناں

کنڈین لڑدی

کس من چڑھدی

خار من چنھن

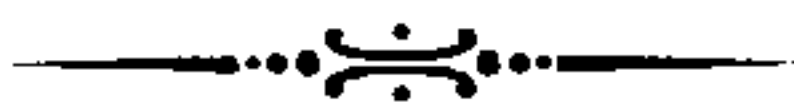
لنگ پئے جن

گاہ میں پاندا

دھوڑ میں کھاندا

دینہہ دیری توں ڈاکوا آجانا ایں

بوہل توں عنایں دانے توں پانا ایں

کن کھول کے سن لوؤ

رنگ پر دے ڈاہڈیو کھیڑیو اوئے

میں مندریاں پا کے نہیں اوٹاں

نہیں آونا وانگ سناسیاں دے

میں چوڑا پا کے نہیں اوٹاں

میرے ہتھ تبا کھڑا نہیں ہوناں

میں بھیس بوٹا کے نہیں اوٹاں

چٹ چانے نیلوی آونی جے

دف مار کے ہیر لے جاونی جے

————— ❦ —————

ہُن اُنج نمیں ہونا

کل توڑی میں مجنوں بن کے در در پھیرے پائے نہیں

کل توڑی مہینوال دے وانگوں

ہیلے مال چنگاے نہیں

کل توڑی میں رانجھا بن کے

کھیں کھیں بھیس وٹائے نہیں

ہون بے میری ہیرناں لہھی

میں مرزا بن جاواں دا

دن دیہاڑے صاحبان اپنی

کھیوے وچوں جاواں دا

ہون دی واری شاہ کمان دا اک اک تیر چلاواں دا

ہون دی واری کلی نیلی

داناں باد ناں جاوے دی

ہون دی واری صاحبان میرے

تیرناں بھن و نجاوے دی

زندگی دے دوچ اپنے رولے پے جانے نہیں
 کھڑے دھ کے جد محبتاں لے جانے نہیں
 اندر و اندری دل دے جانی وک جاوے تے
 وڈے گڑھ وی بنیاداں توں ڈھے جانے نہیں

مُحَل کھڑ گئے ہتھ وچ قاتلاں دے
 خار لہے گے نہیں دلداراں نوں
 ایس کانگر و کھٹ تے لعنتاں نہیں
 گار ڈین من وا خراکاراں نوں

کیدو جت لئی بازی نغرتاں دی
 رانجھے چک لئی اے پنڈ حسرتاں دی
 بل چوریاں دے وئی پے گئے نہیں
 ڈاکو لاه کے کپڑے لے گے نہیں

بلیاں چوں امرت پی کے تے
 نیناں چوں جام چڑھا لئے میں
 فر روگ لیا فر جو گ لیا
 فر ساوے چولے پالے میں

مائے

پیٹراں والے بھار نی مائے
 میں چائے گئی ہار نی مائے
 کھیرو کھیرو ہو چلی اے
 کونجاں دی اک ڈار نی مائے
 توں تے زکھی سکھی کھا کے
 اوں ناں وئی ہار نی مائے
 آپنے مطلب سب کر دے نی
 تیرے باہجوں پیار نی مائے
 چار چوہیرے مجھو واہ نی
 پھس گئی اوں وشکار نی مائے
 تیرے باہجوں کد لگدا ای
 اپنا کہار وی کہار نی مائے
 تیرے باہجوں پاپ گئی گئے
 ہن ہوئے کھیں وار نی مائے
 درداں دے ہن گاہ نی مائے
 دکھاں آلے کھار نی مائے

شکو چورو

چورو شکو

ظالم سپو

جتیاں چکو

کپڑے پو

اگر لگو

اوتھے چلو

جتھے ساڈے نوہوں کھچیتھے

جتھے ساڈے وال پیٹھے

جتھے ساڈے لہودے چوئے

کھلے ہوئے نیں

—————

زریلی سپنی

کل اوہ جیہڑی میری ہک تے
 راتی آ کے سوندی رہی
 کل اوہ جیہڑی من ملن لئی
 جگ توں بھپ کے اوندی رہی
 کل اوہ جیہڑی میرے دکھ تے
 روندی تے گر لاندی سی
 کل اوہ جیہڑی میں رُساں تے
 مُرد مُرد تر لے پاندی سی
 کل اوہ نکے بچیاں ہتھیں
 مینوں رقعے گھلدی سی
 کل اوہ مینوں ویکھن خاطر
 میریاں راہواں ملدی سی
 اج اک سخت زریلی سپنی
 لنگھدی ہوئی ڈنگ جاندی اے
 اج اوہ کارچوں کولوں لنگھے

اُتے دھوڑاں پاندی اے

باغی جذبے

صدیاں دے کٹے لو کو اوئے
 ظالم دے ہتھنوں رو کو اوئے
 ہن توڑو سنگل پیراں دے
 یسیں شہکے داھنے غیراں دے
 یسیں بننا ہو بنیاداں دا
 منہ بھننا ایں جلا داں دا
 جتاں اچے محل اسارے نیں
 اوہناں ساڈے حق امی مارے نیں
 مونہہ لعب کرو تلو اراں دے
 گھر لٹ لووزر داراں دے
 تسی مالک او تقدیراں دے

ناں تر لے لئو امیراں دے
 ملاں تے ڈیرے کھوہ لوئیں
 جہازاں دے بیڑے کھوہ لوئیں
 راہ روک لو وخرکاراں دی
 گن گٹ کرو بے گاراں دی
 لہو پین الے بھگیاڑاں نوں
 ہن چکو چور بازاراں نوں
 ہن پھڑ لو گلے ٹھگاں دے
 اسی بدلے لے کے چھڈاں دے

—•••••—

پہلی برسی

اج میری پہلی برسی تے
 میرے سکھے قاتل آئے نین
 پھلاں دی چادر لے کے تے
 میری قور تے آن کھلوتے نین
 غمگین وی نین پریشان وی نین
 کیچے تے اوہ پشیمان وی نین
 کجھ سنگی سا تھی بچپن دے
 کجھ میرے جانی یار وی نین
 کجھ لہو دے تعلق والے نین
 ایہہ میرے قاتل سارے نین
 اک پاسے توں ویں آئیں ایں
 پھلاں دے گجرے لے کے تے
 میری قور تے آن کھلوتی ایں
 تیر مکن جیے چٹے چہرے تے
 دکھاں دے سائے دسدے نین
 نیناں دے بوہے دے کے تے

توں اتھرو ڈکناں چہنی ایں
 میں صبردی تن تلقین کراں
 پر میری ایس زبانی تے
 کجھ موت دے ڈاہڈے پھرے نیں
 افسوس تینوں سمجھاسکدا
 ایہہ اتھرو تیرے ڈگن ناں
 ورداں دیاں سمجھے لہراں نوں
 توں سینے وچ چھپائی رکھ
 پھلاں جے تیرے جُستے تے
 کترا کو آنج وی آدے ناں
 عزت دے ٹھیکیداراں نے
 جے تیری حالت تک لئی تے
 تن سولی اُتے تنگ کے تے
 اخبار وچ خبر کڈھاون دے
 اک اُنی سالہ چھوہری نیں
 گل پھاہ پایا تے مرگئی اے

غزل

آپنے لہونوں ساڑ کے دیوے بالے میں
فیروزی تکے اٹھ ہنیرے کالے میں

تیلا تیلا لسمیا کھار بنایا سی
آپنے ڈنگ تے فیروزی کڈھے پالے میں

کوئی ظالم سی ہتیا کار اخواندا سی
اشک جوانی شوہ زمانے گالے میں

میرے سردے مل پواندا پھرنا این
تیرے سرتوں کنے دکھڑے ٹالے میں

چھائی بیٹھا کوئی بے رحم شکاری سی
عمر تے کڈھی ترف ترف کے جالے میں

.....

غزل

کدھے خاب خیال میں سائمدی رہی
کدھے ہجر وصال میں سائمدی رہی

جدھے کنڈیاں ونھ بے حال کیتا
اوہوا مڑ کے ڈال میں سائمدی رہی

جیہڑا اک جواب دے اہل یحییٰ سی
اوہدے لئی سوال میں سائمدی رہی

کدھے لئی میں عمر تباہ کیتی
کدھے لئی سیال میں سائمدی رہی

کیہڑے ٹھیکرے من جواہر لگے
کیہڑے جھوٹھڑے لعل میں سائمدی رہی

درندے

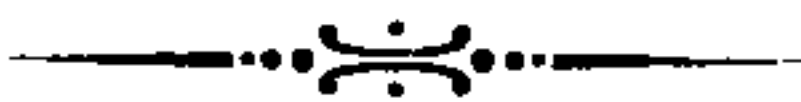
- درندے کد سمجھ دے نیں کوئی مجبور راہی اے
 درندے کد سمجھ دے نیں کوئی بہناں دا بھائی اے
 درندے ویسے دے کوئی نہیں کوئی باہل اے وہیاں دا
 درندے ویسے دے کوئی نہیں کوئی ٹھیا اے کتیاں دا
 درندے ویسے دے کوئی نہیں کوئی مظلوم دکھیا اے
 درندے ویسے دے کوئی نہیں کوئی زردوش ٹٹیا اے
 درندے صبر نہیں کر دے
 درندے ترس نہیں کھاندے
 درندے عرض نہیں مندے
 درندے بڑھک جاندے نیں
 درندے چیر کھاندے نیں

مرداں وانگوں

ایس نگر وچ رہنا ایس تے
 ہر اک دکھڑا سہنا پئے دا
 ویلے دے تل متھا لا کے
 مرداں وانگوں راہنا پئے دا

توں جگنوواں چاننا سانجھ رکھیں

میں نتاں کر کر ہار بیٹھاں
 میرے ال ناں آوٹاں وڑتاں ایس
 غیراں لئی توں لکھ کلول کریں
 غیراں لئی توں روشنی کھڑنا ایس
 توں جگنوواں چاننا سانجھ رکھیں
 میرے لئی دیوں نے چڑھنا ایس

میرا نکا جیہا آہلنا ناں سٹیں

میرا نکا جیہا آہلنا ناں سٹیں
 اکھ رکھی آ ظالماں ناں سٹیں
 جتھ جوڑناں تے جوڑناں ناں سٹیں
 مینوں کے ہوں بوہڑناں ناں سٹیں
 توں تے سیکناں تے بالناں ناں سٹیں
 میرا نکا جیہا آہلنا ناں سٹیں
 میں تے تیل تیل جوڑیا رہن دے
 میں تے کتھوں کتھوں لوڑیا رہن دے
 میں تے سر نوں نکاواناں ناں سٹیں
 میرا نکا جیہا آہلنا ناں سٹیں
 کوئی کشیاں نماںیاں رہن دے
 میں تے کتھوں کتھوں چھانیاں رہن دے
 توں تے زسیا مناواناں ناں سٹیں
 میرا نکا جیہا آہلنا ناں سٹیں
 میرا ماڑا جیہا آسرا رہن دے
 تن رب دا ای واسطہ رہن دے
 فر کس دے بناواناں ناں سٹیں
 میرا نکا جیہا آہلنا ناں سٹیں

ادھی رات

چار چوہیر چڑھیاں نمن
 چار چوہیرے ڈیناں
 ادھی رات نے ہتھیں پایا
 آسبیاں دا گہناں
 ناں کوئی دیوا جی بلدا
 ناں کوئی دے ٹہیناں
 میرا رستہ روک لیا اے
 ٹویاں ٹہیاں وہناں

بے وس

میریاں باہواں وڈھ کے تے
 میریاں اکھاں کڈھ کے تے
 ویری لے گئے نہیں
 یاروی نس گئے نہیں
 من کلیاں جھڈ کے تے

ظالم جتھے دار ہے سن

ظالم جتھے دار ہے سن

اوہناں کول ہتھیار ہے سن

گل وچ قاتل پھاہ ہے سی

چار چوہیرے چھاہ ہے سی

جھولی وچ انگیار ہے سن

ظالم جتھے دار ہے سن

اوہناں کول ہتھیار ہے سن

مکراں واک جال ہے سی

لشکروی بد حال ہے سی

قلعیاں وچ غدار ہے سن

ظالم جتھے دار ہے سن

اوہناں کول ہتھیار بے سن
 پیراں وچ زنجیر بے سی
 ہتھاں وچ تقصیر بے سی
 بزول میرے یار بے سن
 ظالم جتھے دار بے سن
 اوہناں کول ہتھیار بے سن
 کڑکاں دا طوفان بے سی
 لہراں دے وچ جان بے سی
 دندیاں تے سنسار بے سن
 ظالم جتھے دار بے سن
 اوہناں کول ہتھیار بے سن
 سرتے گن مشین بے سی
 سینے نال سنگین بے سی
 ٹینکاں دے کھڈکار بے سن
 ظالم جتھے دار بے سن
 اوہناں کول ہتھیار بے سن

————— ❦ —————

ابھاگت

کوئی غریب روندا اے

بد نصیب روندا اے

بے وطن مسافر لئی اینیاں سزاواں نہیں

کالجاں دے پینڈے نیں کانڈلی کھڑاواں نہیں

پور پور ٹلدا اے

جوڑ جوڑ دھدا اے

پھو پھو رہوندا اے

کوئی غریب روندا اے

زندگی پئی رحمدی اے

زندگی پئی ممدی اے

قید کد مکی اے

کد جان رحمدی اے

نین کد سکدے نیں

رون کد مکدے نیں

کوئی جھلا رچلدی اے

کوئی نسا روگدی اے

کوئی غریب روندا اے

پینڈے

سرورتی

اس ٹہنے پھڑدے پھڑدے دور کدیوں نکل گئے
 کالے گھپ ہنیرے دے وچ نال دے سنگوں وچھڑ گئے
 گھر دیاں راہواں پرت کے سانوں کسے وی تھاووں لہمیاں ناں
 لیر پتیراں تن سی ساڈا کدے دعاواں لہمیاں ناں
 ٹردے ٹردے جان دے ساں تے خرکاراں نے پکڑ لیا
 زندگی دے تل کھیڈن والے کھڈکاراں نے پکڑ لیا
 اچیاں اچیاں کندھاں سن تے اتے پاہر وچا ہڑے سن
 ظالم جتھے داراں سانوں سوسو سنگل مارے سن
 نکلیاں نکلیاں خسیاں تے وی سوسو پہرے لگدے سن
 نکلیاں نکلیاں جرماں تے وی سوسو کوڑے وجدے سن
 اک اک بھورا روٹی لئی وی ہڈی ہڈی پجڑی سی
 راتاں رور وکڈھدے ساں تے دے نہ جوانی دھنڈی سی
 قیداں دے وچ گنگل ہو یاں کنیاں مدھ برساتاں ویں

مست نشیلے موسم ویں تے دُ دھل چنی راتاں ویں
 فیر کوئی من موہنی سی تے اوہدے پیچھے بھتے ساں
 سارے سنگل توڑے سن تے سمھے کندھاں ٹپے ساں
 مغر شکاری کتے سن تے گر گے سن خرکاراں دے
 دائیں اڈ دے گھوڑے سن تے کھڑکے سن ہتھیاراں دے
 اچیاں نیویاں راہواں اُتے آ پنی ذات چھپالئی میں
 اوں کڑی دی خاطر سجنو آ پنی جان بچالئی میں
 کوئی سی باغ محسبناں والا سکھاں دی سرداری سی
 اوہ کڑی تے میری سی تے میری وی تے ساری سی
 پور و پور تھکیر دے سن تے ورہیاں دے ترہائے ساں
 جسہ چوڑ تھکیر دے سن تے ورہیاں دے ترہائے ساں
 دکھاں تے تکلیفاں والے سارے نلکے گیر چھڑے
 چاہتاں دے اس باگے دے وچ کسے دھموڑے چھیڑ چھڑے
 اگے ہو کے تکیا سی تے ڈھٹھے پل سن راہواں دے
 کندھے سڑ دے بیڑے سن تے ڈکے سن دریاواں دے

ساڈے پیہن نی ہو گئے

دوراڈا دیس نی مائے

تے ساڈے پیہن نی ہو گئے

اپنے روگ نی مائے

تے اپنے سوگ نی مائے

دوالا روگ دا کوئی نہیں

اٹھالا سوگ دا کوئی نہیں

پرائے نین نی مائے

کسے دامر ن نہیں تیکدے

کسے داسرن نہیں تیکدے

————— ❦ —————

اک نظم اقبال شاہد دے ناں

ٹروی چلیا ایں

اینیاں گلاں رہ گیاں نہیں

اینے دکھڑے دے ای نہیں

اے تے بہہ کے کھیڈے ای نہیں

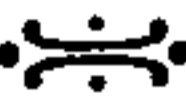
اے تے بہہ کے ہسے ای نہیں

اکھاں دے وچ ڈکے اتھرو

اے تے چھم چھم وے ای نہیں

توں تے ٹکٹ کٹاوی لئی اے

بجناں مڑ کے جانے دی

اُچیاں ریاں والے گھوڑے ٹانگے جو لئے بدھواں نہیں
 تاجاں دے وچ چمکے ہیرے مٹی رولے بدھواں نہیں
 چھپڑاں دے وچ بے دردی تل پھڑ پھڑ لکین لٹے چا
 قطرہ قطرہ وکدے دارو کھیں کھیں ڈولے بدھواں نہیں

☆☆☆

جیہڑا مینوں جناں ودھ پیارا سی
 اوہدے ہتھیں اوتاں تیز کوہاڑا سی

☆☆☆

اسی ون سونیاں کھانیاں نوں
 کدی نال سواد دے کھاؤندے نہیں
 اساں قیدیاں کوٹھیاں بولیاں نوں
 ایہہ دن بہار دے بھاؤندے نہیں

☆☆☆

غزل

اسی وفاواں کر دے کر دے عبرت ناک مثالوں بن گئے
دم کے دا بھڑوے بھڑوے عبرت ناک مثالوں بن گئے

سنکیاں دے سنگ تن دے ٹوٹے ریزے ریزے بندے ریسے
اسی اوچایاں چڑھدے چڑھدے عبرت ناک مثالوں بن گئے

کالے گھپ ہنیرے دے وچ ٹھڈے کھاندے راہیاں لئی
اسی مشعلاں کھڑوے کھڑوے عبرت ناک مثالوں بن گئے

دن چڑھیا تے لگی ساہ سی کدھیں سر نکراندی سی
اسی تساں لئی بلدے بلدے عبرت ناک مثالوں بن گئے

جنگاں دے سوداگر ہتھوں پھلاں ورگے بچے وی
رضاشاہیں پھڑوے پھڑوے عبرت ناک مثالوں بن گئے

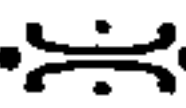
غزل

انج ہنیرا ٹال لیا سی میں
اپنا تن این بال لیا سی میں

سپاں وچوں پتھر چور زریلا سی
فر وی لے کے پال لیا سی میں

صدمہ تے اوہ میری ذات توں بھارا سی
فر وی اوہنوں جال لیا سی میں

چنگیائی مھلیائی نیکو کاری وچ
آپناں جیون گال لیا سی میں

ادھ گچدی نظم

کے لاچار داثمیا

کے مجبور داتھکا

اجاڑی تھاں دے اتے

کوئی رات دے ویلے

اوتے سون دے موسم

—————

غزل

جیناں مشکل کردتا اے نکیاں نکیاں لوکاں نہیں
ڈور اساڈی ہتھ نچ کیتی علموں چٹیاں لوکاں نہیں

اسی تے وسدے وسدے وس گے نبھولے بھالے کھڑے تے
سانوں زہر پیالے ویتے مٹھیاں مٹھیاں لوکاں نہیں

اسی جہاں لئی پچھے رہ گے پولے پیر زمانے توں
سانوں مڑ کے وی ناں نکیا رضا ترکھیاں لوکاں نہیں

—————

گھوگھو بھولے

اتھے کوئی نہیں تیرا یارنی گھوگھو بھولے
 اتھے سارے نی فنکارنی گھوگھو بھولے
 اتھے کوئی نہیں عزت بیگنی پٹ چراوندا
 اتھے کوئی نہیں مرزا جٹنی سر لوہاوندا
 اہناں ٹنگے لڑہتھیارینی گھوگھو بھولے
 اتھے کوئی نہیں تیرا یارنی گھوگھو بھولے
 اتھے چار چو فیرے ونخنی پھندے جالاں دے
 اتھے کچھے مڑکے ویکھنی شکرے ڈالاں تے
 ایہناں کرناں تن شکارنی گھوگھو بھولے
 اتھے کوئی نہیں تیرا یارنی گھوگھو بھولے
 ایہہ وگن واڑناں ڈھانی باہر ہنیرے نیں
 ایہہ تن دی لیر بچانی باہر ہنیرے نیں
 توں ڈر ڈر وقت گزارنی گھوگھو بھولے
 اتھے کوئی نہیں تیرا یارنی گھوگھو بھولے

غزل

دُخِ دُردِ وِوِثْدانِ لئی آؤ بیبا
 کوئی سننِ سنانِ لئی آؤ بیبا
 دمِ یاریاں دے دمِ دے گئے نہیں
 کدی پھوہڑیاں پانِ لئی آؤ بیبا
 اسی بیلیاں بوجِ کراونے آں
 ساڈی جندِ جھٹھانِ لئی آؤ بیبا
 تسی یارِ پرانے وقتاں دے
 ساڈے زخمِ سہلانِ لئی آؤ بیبا
 ساڈے آٹنے سڑکے ساہ ہو گئے
 ایہہ ساہ اڈانِ لئی آؤ بیبا
 اسی ٹٹ گئے کچ دے کول وانگوں
 تسی کرچیاں چانِ لئی آؤ بیبا
 اک لاشِ پریتِ دی رُل گئی اے
 ایہہ دفنِ کرانِ لئی آؤ بیبا

————— ❦ —————

ہون کسے دا ہون نہیں ہوندا

ہال کسے دے واہن نہیں ہوندے
 بھار کسے دے چان نہیں ہوندے
 بوہل کسے دا ڈھون نہیں ہوندا
 مرض کسے دا جرن نہیں ہوندا
 قرض کسے دا بھرن نہیں ہوندا
 جرم کسے دا دھون نہیں ہوندا
 ہون کسے دا ہون نہیں ہوندا
 اکھ کسے لئی بھرن نہیں ہوندی
 جند تلی تے دھرن نہیں ہوندی
 در کسے دے رون نہیں ہوندا
 ہون کسے دا ہون نہیں ہوندا

غزل

ظالم دی سرکار سُنے میں باغی آں
میری اوہ لکار سُنے میں باغی آں

جس دی تیزی اُٹتے اوہنوں ناز بڑا اے
قاتل دی تلوار سُنے میں باغی آں

جس دے مونہہ نوں چاٹ پئی اے بندیاں دی
اوہ خونئی سنسار سُنے میں باغی آں

کر بل دے میدان جیے میداناں وچ
شمر جیہا سردار سُنے میں باغی آں

اک دہیتی خواہش

کدی کدی ایہہ دل کردا اے
گھر دے کول اسٹاپ توں پہلوں
ہورا اسٹاپے لیہہ جاں میں
تے دور کدیوں جاندی ہوئی
کسے ٹرینے بہہ جاں میں

پُترا (حمد اقبال دے ناں)

جے تن پٹھے وڈھنے پیندے

تیری ماں سزداراں ہوندی

بھجیا تیرا ابا ہوندا

ڈھڈے پر نے لسیاں پے کے

کھال توں پانی پیناں پیندا

آپناں تہد لاه کے تے

درگا ہوں چول پوانے پیندے

دا تر دے تل لگے چیرے

موترنال جھڈانے پیندے

پیراں دے وچ چھے کنڈے

کنڈے دے تل کڈھنے پیندے

لذتِ اچھے چک کے
 تتی دھپے ٹرنا پیندا
 شاہ شریف دے میلے اتے
 کھوپڑ وال پوانی پیندی
 فر میں تکدا
 ساسر سیک
 تے ٹیڑ پیک
 نو ٹردیم
 تے پیڑ پین
 ڈزنی لینڈ

تے واسرفال دیاں ایہہ گلاں
 ٹر ٹر کلن کرنا ایں توں
 فر فر کلن پڑھنا ایں توں

————— ❦ —————

جنے پڑاں دے وچ سیہا پدے نیں

نعرہ مار کے سولی دے ول جاندے

لوکی ہوڑ دے نیں لوکی ٹھا کدے نیں

مرد آ پنے خون دی لے سرخی

پئے ورق تارنخ دے چھا پدے نیں

اندر آ لیاں نوں کیمڑا جاند اے

جنے پڑاں دے وچ سیہا پدے نیں

————— ❦ —————

توں یارسیں تیرا حق نہیں سی

ویلے آئے تے گئے نیں بندیاں تے

اسی وچ دریا پے ڈبے آں

توں ہسد ا پھرناں ایں دندیاں تے

☆☆☆☆

گلاں نال تے بڑا خلوص دسدے

گلاں نال تے دیندے چکروی نہیں

رضا شاتوں جیہڑے یار ملے

اوہ چوروی نہیں اوہ چترووی نیں

————— ❦ —————

اڑیے

کوئی جے تینوں چاہندا ہووے

آپناں پیار چھپاندا ہووے

ہاواں ہوؤ کے بھر دا ہووے

تیرے مرنے مردا ہووے

اک دن آکھے نارنی اڑیے

من ترے نال پیارنی اڑیے

میں تے تخت ہزار جھڈیا

وسدا ویڑا سار لھڈیا

جھڈیا ای میں کہار نی اڑیے

من ترے نال پیار نی اڑیے

☆☆☆

جے تخت ہزارے آئی ناں

فر موہرا جن کھا لاں دی

جو کھیڑیاں دل و وھی گئی سی

اوہ ہورسی ہیر سیالاں دی

☆☆☆

توں میرے نال دھوکہ کیجا

ہنجوا اپنے روک لو اوں دی

میں ہاواں نوں ڈکاں دی

توں میرے نل دھوکہ کیجا

سارے جگ نوں دساں دی

تیرے پچھے باہل جھڈیا لیکان لایاں ویراں نوں

تیرے ہتھیں بانہہ چاوتی چلے پایا سیراں نوں

تیری خاطر سنکناں جھڈیاں نالے میں ماں جایا وے

جگ دے طعنے معنے میں لئے تاڑی ماری راہیاں وے

آپنے گھروں مٹی من کے پیاروی ہتی بالی وے

فروں توں تے او بڑ سمجھیں دھوکہ دینا ایں حالی وے

ما دی اڑیا گل ناں منی

تیرے آکھے لگ کے تے

توں ویں اڑیا بڑتی کر لئی

غیراں وانگوں وگ کے تے

————— ❦ —————

دومو نہی سپنی

اودے کھیڑیاں نال وی لائی رکھی
 ایدے رانجھڑے نال وی پائی رکھی
 ایدے کٹ کے چوریاں گھلدی رہئی
 اودے لٹ کے سدرراں لے گئی اے

راگ بغاوت چھیڑو اوائے
 ظالم کھوہ وچ دھک دیو
 مجبور و مظلومو اوائے
 ظلم دے پھٹے چک دیو

دیوے پھوہڑ مسیتاں دے چان والے
 راہ گیراں دے کپڑے لاہن والے

رضامینوں آداب سخاوندے نہیں

لاشماں و بیچ کے موج منان والے

☆☆☆

توں و یکھ کے سن مجبور یارا

لون سٹیا زخماں پچھیاں دے

توں دتیاں تھمیاں چھک یارا

اسی کوئی نہیں تیریاں و چھیاں تے

☆☆☆

سجنوسب کچھ لکھیا ہوندا اے

شکلاں دیاں کتاباں وچ

کدی حقیقت چھپی ناہیں

ریشم وچ کھاباں وچ

اَنج فیر بغاوت پھٹے دی

اُٹھے دا پُت سویرے دا
 بھنے دا کھار ہنیرے دا
 ظلمت پئی تھاں تھاں لکے دی
 اَنج فیر بغاوت پھٹے دی
 پھڑواگاں اَنج سرکار دیاں
 جو قوتاں حق نے مار دیاں
 اوہناں نوں خلقت پچھے دی
 اَنج فیر بغاوت پھٹے دی
 چوراں نوں سمجھاں اوَن دیاں
 ٹھگاں نوں اٹاں پون دیاں
 مگراں دی بلم تڑے دی
 اَنج فیر بغاوت پھٹے دی
 اَنج ہمتاں مکیاں سہن دیاں
 ایہہ اُچیاں کدھاں ڈھین دیاں
 زنجیر ظلم دی ٹٹے دی
 اَنج فیر بغاوت پھٹے دی
 جو سوچ سیاہیاں ونڈ دی اے
 جو حق ماڑے دا بھنڈ دی اے
 اوہ موت مرے دی کتے دی

ارج فیر بغاوت پھٹے دی
 تختیاں دبے تختے ہوون دے
 ایہہ وڈے ڈاکور وون دے
 ایہناں تل جتنا کے دی
 ارج فیر بغاوت پھٹے دی
 ارج اتلی تھلے ہووے دی
 مظلوم دی بلے ہووے دی
 ظالم دی رت پئی سکے دی
 ارج فیر بغاوت پھٹے دی
 اٹھے دی لہر سچائیاں دی
 جو پوچی کھوندے راہیاں دی
 اوہناں دی سکھی گھٹے دی
 ارج فیر بغاوت پھٹے دی
 جو کھاندے حق مزدوراں دا
 جتاں پیتا لہو مجبوراں دا
 اوہناں نوں جتنا گھٹے دی
 ارج فیر بغاوت پھٹے دی

.....

میں بن دریا لئی بنھد اسماں
 پانی واہنیاں دا ویٹھے وڑ آیا
 جیہڑے ہڑنوں ہڑناں سمجھیا سی
 اوہ کوٹھیاں توڑی چڑھ آیا

☆☆☆

سچیاں دے تے سر نیزے تے چڑھدے رہے
 تختیاں تے تے ڈاکو موجاں کر دے رہے

☆☆☆

حساب لواں دا

میری اکھ چوں جنے اتھرو ڈلے نہیں
 میری ہک تے جنے پھٹ سجائے نی
 میرے لوں لوں جنے لمبو بالے نی
 میرے رستے جنے خار اگائے نی

اک اک دا حساب لواں دا

اک اک دا حساب

☆☆☆

صبر

آپے مینوں گانے بنھے
 آپے مینوں سہرے پائے
 آپے میرے وال سوارے
 مہندی دے گل ہتھ سجائے
 آپے کھارے لائی پایا
 آپے گھوڑی اُتے بہایا
 اہدی اکھج لکھے اکھر
 پل توں پہلوں جان گیا
 میراوی اُج صبر چھاتا ای
 مڑیاوے میرے ہان دیا

☆☆☆

باگیاں دے وچ پھانیاں لایاں

باگیاں دے وچ پھانیاں لایاں

ظلمت دار صیاداں دے

کون سنے فریاداں دے

میں تے سنجے راہیں بہہ کے

تینوں پئی اڈیکاں دے

دل چوں نکلن چیرکاں دے

تیرے باہجوں مینوں ڈھولا

وڈھن پئے اکلاپے دے

پاندا اے دل سیاپے دے

میں تے تن ملن دی خاطر

ہو گئی یار دیوانی دے

تسی پھرے جوانی دے

میریاں آساں سدریاں والے

کھڑ دے پھل کھلا گئے دے

کویں دے ویلے آ گئے دے

☆☆☆

پچڑا کوئل دا

ایس لئی ناں ودھ کے وار کر دا
 ایس لئی ناں کھل کے کھیل دا اے
 ایس لئی ناں آپ شکار کر دا
 ایس لئی مردار نوں پیل دا اے
 رضاشاہ توں جس نوں باز سمجھیں
 اوہ پچڑا کسے کوئل دا اے

فراواں گا

سورج دا شکار ابن کے
 نعلان دا اونجار ابن کے
 سچ دی چٹی چادر لے کے
 پھلاں دی خشبودے وانگوں

☆☆☆

نیفے خنجر وی رکھدے نیں لوک یارانے وی رکھدے نیں
 ہتھ سچ پتھر وی رکھدے نیں عشق افسانے وی رکھدے نیں
 سجاں توں تے باہلا جھلا ایں اکو راہ دا راہی ایں
 لوک مسیحاں وی رکھدے نیں لوک میخانے وی رکھدے نیں

☆☆☆

تلی دھریوے

اسی بیلے بہہ کے روندے رہے
 جد تلی دھریوے ہوندے رہے
 لکراں وچ جان تنگیدی رہی
 پنچناں وچ سوچ پنچندی رہی
 نیناں دے ککے چوندے رہے
 اسی بیلے بہہ کے روندے رہے
 ساڈی مٹی خوب منیندی رہی
 لکیاں دی دھوڑ پنچندی رہی
 اسی لگ لگ باگھے چھوندے رہے
 جد تلی دھریوے ہوندے رہے

☆☆☆

وطن دی یاد اوندی اے تے کوئی مجبور روند اے
 دلے وچ سوڑ پوندی اے تے کوئی مجبور روند اے
 کوئی ڈھولا اڈیاں دا کوئی ٹپہ وراگاں دا
 کوئی جے نار گوندی اے تے کوئی مجبور روند اے

☆☆☆

غزل

مغر جیہڑے پیندے نیں جان لے کے چھڈ دے نیں
دل وچ جو رہیندے نیں جان لے کے چھڈ دے نیں

سہوں نیاں چکا کے تے سو قسم کھا کے تے
آپناں جو کھیندے نیں جان لے کے چھڈ دے نیں

ہجرتاں دے شہر وچ آس تے امیدیاں دے
آپنے جو ڈھیندے نیں جان لے کے چھڈ دے نیں

نئے کدے جے نیناں چوں مستیاں وسا کے تے
جو گھیر لیندے نیں جان لے کے چھڈ دے نیں

☆☆☆

غزل

کچیاں کندھاں ہون تے جنگاں ناں چھیڑو
گھر چ وٹھاں ہون تے جنگاں ناں چھیڑو

گل چ پے غلامی والے رسے نوں
سو سو گنڈھاں ہون تے جنگاں ناں چھیڑو

دکھاں والی رات تے کمر ترور دیاں
بیر تے پنڈاں ہون تے جنگاں ناں چھیڑو

پھلاں وانگ حیاتی کرماں والی نوں
سو سو ٹھنڈاں ہون تے جنگاں ناں چھیڑو

☆☆☆

غزل

خاہشاں نوں پکھن دے وقت ای کدوں لبھے
پھوہڑیاں توں اٹھن دے وقت ای کدوں لبھے

ویریاں نوں پکھن دا ٹانگ ای کدوں لگا
دُشمنناں توں چھپن دے وقت ای کدوں لبھے

پنجھریاں تے جالاں وچ زندگی سواہ ہوگئی
پریتاں توں اڈن دے وقت ای کدوں لبھے

دھونسیاں نے مار کے واریاں تے لایا چا
میٹیاں چ پکن دے وقت ای کدوں لبھے

غزل

اسی تھے داند گئی گئے وچ پنجالاں دے

تسی رلیو اسی مری گئے وچ پنجالاں دے

اسی تھے سکیاں سخت زمیئاں خونی پھالے نیں

ساڈے پشلے پیر ونہی گئے وچ پنجالاں دے

اک وار تے بول گھر اسی کتنے گالے نیں

اسی بیہندے آپ پسی گئے وچ پنجالاں دے

تیرا دادک وار توں کوہلو تیز چلاوندیاں

ساڈے اپنے تیل کڈھی گئے وچ پنجالاں دے

توں اپنے وقت ٹپائے ظالم واہندڑیا

ساڈے الہڑ دن کھووی گئے وچ پنجالاں دے

☆☆☆☆

بھلیکھا

زندگی نون ظلم دی جاگیر وی من دا ریہا
 میں زریلے جام نون اکسیر وی من دا ریہا
 میں کسے گڈھ چھوڑیے نون رانجھڑا وی آکھیا
 میں کسے رنگ بازنی نون ہیر وی من دا ریہا
 میں کسے فرہاد نون ویں بے وفا من دا ریہا
 میں کسے جلااد تون وی راہنما من دا ریہا
 فروی میری زندگی وچ بھانہڑے بلدے رہے
 فروی میرے سفنیاں دے آہنے سڑدے رہے

☆☆☆

غزل

ظالم وا دستور کدے وی نہیں مندا
بھاویں آں مجبور کدے وی نہیں مندا

ویلے دے چنگیز دیاں میں حکماں نوں
سولی جے منظور کدے وی نہیں مندا

پیراں دے وچ بیڑی وارا کھاندی اے
چوراں وا منشور کدے وی نہیں مندا

میں مٹی نوں سونا یارو کنج آکھاں
گر نوں انگور کدے وی نہیں مندا

من باغی ہن کہہ کے سولی چاہڑ دیو
میں ظلمت نوں نور کدے وی نہیں مندا

☆☆☆

غزل

دکھ درد و نڈان لئی آؤ بیبا

کوئی سنن سنان لئی آؤ بیبا

دم یاریاں دے دم دے گئے نہیں

کدی پھوہڑیاں پان لئی آؤ بیبا

اسی بیلیاں وچ کرلاونے آن

ساڈی جند چھڈان لئی آؤ بیبا

تسی یار پرانے وقتاں دے

ساڈے زخم سہلان لئی آؤ بیبا

ساڈے آہنے سڑکے ساہ ہو گئے

ایہہ ساہ اڈان لئی آؤ بیبا

اسی ٹٹ گئے کچ دے کول وانگوں

تسی کرچیاں چان لئی آؤ بیبا

اک لاش پریت دی رل گئی اے

ایہہ دفن کران لئی آؤ بیبا

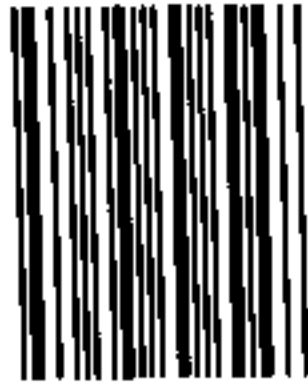
نویں پنجابی نظم نے پچھلی کوئی پون صدی وچ اپنے لئی اگھڑویاں راہواں بنائیاں نیں۔ شریف کنجاہی، امرتا پریم، عارف عبدالمتمین، منیر نیازی، الطاف قریشی تے باقی صدیقی ورگے نامور شاعراں نے ایس صنف نوں سوہنیاں راہواں اُتے ٹوریاں۔ انج ای غزل دے میدان وچ پیر فضل گجراتی، غلام یعقوب انور، فقیر محمد فقیر، رشید انور، رؤف شیخ، سلیم کاشر، اکرام مجید تے کجھ دوجے شاعراں نے نہ صرف اپنے آپ نوں منوایا سگوں غزل دی صنف نوں اوس تھاویں اپڑایا جتھے اوہ ایس صنف نوں دوجیاں زبانوں دی شاعری دے سامنے کھلہارن وچ کامیاب ہوئے۔ ایہناں نظم تے غزل دے موہریاں دی پیروی وچ سینکڑیاں قلم کاراں نے قدم چکے تے اپنے اپنے طور اُتے نویں خیال، نویں اسلوب تے نویاں زمیناں دی تلاش کیتی۔ ایسے لہے اُتے ٹردیاں رضا شاہ نے اپنی رضا نوں مکھ رکھ دیا کلاں میں منصور دے سرناویں نال اپنی نظم تے غزل پڑھنہاراں دے سامنے رکھی اے۔ ایس کتاب دے انتساب توں ای ایہدے مہاڑ دا اندازہ ہو جاندا اے جہدے وچ اوہ ایہہ کتاب اپنے باپ دے نال کردیاں آکھدے نیں: 'جہناں مینوں ظلم دے خلاف ڈٹ جانا تے دیانتداری سکھائی'۔ کتاب داسرناواں دی ایسے ڈٹ جان دی دس پاؤندا اے۔ شاعر ایس کتاب وچ نلن تے انتساب دی حد تک ای نہیں، اپنے اسلوب، اندازِ بیاں، لفظاں دی ورتوں، گرامر دے استعمال تے عروض و جہوں وی اپنے من دی دس اُتے ای چلدا دکھالی دیندا اے۔ رضا شاہ نے اپنے آل دوالے وچوں اوہناں معاملیاں نوں اپنی شاعری دا موضوع بنایا اے جہدے اوہناں دی اپنی دھرتی، وسوں، مقامیت تے ہجرت وچ عام بندے نال واپردیاں ویکھیاں نیں۔ کلاں میں منصور دے شاعر نے اک گھالنا تے ایس شاعری وچ دکھائی اے تے اک گھالنا جے اوہناں نوں لوڑیدی اے جہدے لئی اوہناں جگاں تیک علم تے ادب وچ اپنی ہوند ثابت کرنی اے۔

پروفیسر (ڈاکٹر) ناصر رانا

ISBN-978-999-9311-09-3

9 789699 311093

200

Rozan
Publishers